

Dyademagazine

nummer 2 | februari 2008 | maandelijks uitgave van Dyade

- > Meer leerlingen in een gebied waar steeds minder kinderen wonen? Het kán!
- > Alle dieren zijn gelijk, maar sommige dieren zijn meer gelijk dan anderen
- > In (Hoek van) Holland staat een school

Dyade

Wij begrijpen wat ú wilt

Dyade is de grootste dienstverlener in het onderwijs en volledig ISO gecertificeerd. Wij ondersteunen onderwijsinstellingen bij hun administratie, bedrijfsvoering en bestuur. Dat doen wij met meer dan 400 medewerkers vanuit diverse vestigingen: Dyade Amersfoort, Dyade Ede, Dyade Nieuwegein, Dyade Noord-Holland en Dyade Rotterdam-Middelburg.

In het onderwijs verandert veel. Nieuwe ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Achterover leunen is er dus niet bij, want wij willen dat onze dienstverlening optimaal afgestemd blijft op de behoeften van onze relaties.

Met Dyade op de toekomst voorbereid.

Wilt u meer informatie over Dyade? Kijk op onze website; www.dyade.nl of bel (030) 630 56 00.

Dyade

Dyademagazine is een uitgave van Dyade. Dyademagazine verschijnt elf maal per jaar.

Redactie

Clemens Geenen
Marianne Groen
Marieke de Korte-Epker
Hans Koster
Arjan van Kuijk
André van Oort
Arja van der Rhee
Rinus Welleman
Herman de Wild (hoofdredacteur)

Met medewerking van

Bianca Brouwer

Redactie-adres

Postbus 611
3430 AP Nieuwegein
redactiedyade@dyade.nl

Abonnementen

Klanten van Dyade ontvangen een exemplaar van het Dyademagazine per bevoegd gezag plus een exemplaar per school. Voor niet-klanten en extra abonnementen kost het Dyademagazine €38,05 per jaar. Voor opgave van abonnementen en adreswijzigingen kunt u contact opnemen met uw Dyadevestiging.

Advertentie-informatie

Arja van der Rhee
Tel. (030) 630 56 05

Hoewel aan de productie van Dyade veel zorg wordt besteed, kan het voorkomen dat iets aan onze aandacht ontsnapt. De Stichting Dyade Dienstverlening aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de eventuele gevolgen van drukfouten, onjuistheden of onvolledigheden in de gepubliceerde informatie.

Vormgeving

Stroom | grafische vormgeving,
Krommenie

Coverfoto + pagina 30-32

Marco van Hal, Amsterdam

Illustraties

Mieke de Haan, Gouda

Drukkerij

Nivo, Delft

In dit nummer:

de racende rechter

- 4 Big Brother is catching you! Maar, mag dat wel?
- 6 Méér leerlingen in een gebied waar steeds minder kinderen wonen? Het kán!
- 8 Wie is mijn broeders hoeder? Intern toezicht in het onderwijs
- 12 Levend fossiel of bewijs van evolutie

ICT Tips & trucs

- 16 Veilig en betrouwbaar elektronisch communiceren
- 18 Uitleg salarisstrook voor klanten die zijn overgaan naar Raet

k o r t

veelgestelde vragen

- 20
- 21
- 22 Alle dieren zijn gelijk, maar sommige dieren zijn meer gelijk dan anderen
- 27 Bestuursverslag over 2007: Hou het simpel en aangenaam voor de lezer

in the spotlight

- 28 In (Hoek van) Holland staat een school
- De omhelzing van een splinternieuw gebouw en een progressief onderwijssysteem.

- 34 Waar vindt u ons?

- 35 Kalender

Big Brother is catching you!

Maar, mag dat wel?

In het januarinumnummer van het Dyademagazine werd het lezen van privé e-mail van werknemers en het maken van foto's en video-opnamen van de werknemer door de werkgever besproken. In vervolg hierop wordt het gebruik van de verborgen camera en het controleren van telefoongesprekken van de werknemer door de werkgever besproken. In hoeverre biedt artikel 8 van het Europees verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en de Wet bescherming Persoonsgegevens (WBP) bescherming tegen een dergelijk inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de werknemer?

door mr. Bianca Brouwer

Op het gebruik van videocamera's die beeldopnamen vastleggen is de Wet bescherming Persoonsgegevens van toepassing. Er dient onderscheid te worden gemaakt tussen openlijk en heimelijk cameratoezicht. Openlijk cameratoezicht mag als het noodzakelijk is ter bescherming van het gerechtvaardigde belang van de werkgever en als de privacy van de werknemer niet te zeer wordt ingeperkt. Verborgen cameratoezicht is in beginsel niet toegestaan, tenzij zich een bijzondere situatie voordoet, bijvoorbeeld dat het vermoeden bestaat dat een leerkracht nogal onheus met zijn leerlingen omgaat en het de werkgever niet lukt om ondanks allerlei inspanningen hieraan een einde te maken. De voorwaarde voor het inzetten van heimelijk toezicht is dat er een serieus vermoeden bestaat van een onrechtmatigheid. Deze onrechtmatigheid moet niet via een andere weg kunnen worden voorkomen. Cameratoezicht kan dan worden ingezet met als doel om bewijs over onrechtmatigheid te verkrijgen. Cameratoezicht dient zo beperkt en zo gericht mogelijk te worden ingezet. De werknemers dienen vooraf in kennis te worden gesteld van de mogelijke inzet van verborgen camera's onder bijzondere omstandigheden. Het kenbaar maken kan door middel van een circulaire aan het personeel waarin is omschreven onder welke omstandigheden de werkgever zich de mogelijkheid voorbehoudt om een verborgen camera in te zetten. De werkgever dient hiervan in ieder geval de ondernemingsraad op de hoogte te stellen. De werknemers behoeven niet geïnformeerd te worden over de concrete plaatsing van de camera's. Zij hoeven alleen te weten dat er een mogelijkheid van plaatsing van een verborgen camera is. Het heimelijk plaatsen van camera's door de werkgever zonder dat het kenbaar is, kan onder omstandigheden strafbaar zijn (artikel 139f Wet boek van Strafrecht).

In de volgende zaak¹ is een werknemer bij de werkgever, een exploitant van een aantal horecagelegenheden, in dienst als countermedewerker. Omdat de werknemer in die functie de kassa moet bedienen, heeft hij een kassierovereenkomst ondertekend, waarin regels over de juiste registratie en afdracht van de kasomzet zijn opgenomen. Ook bepaalt de kassierovereenkomst dat tijdens de kassadienst steekproefsgewijs controles plaatsvinden en dat de werkgever

zich het recht voorbehoudt daarbij gebruik te maken van verborgen camera's. Naar aanleiding van teruglopende omzetten en geconstateerde voorraad- en kasverschillen bij één van de afdelingen, heeft de werkgever gedurende de periode van 14 februari 2006 tot en met 6 april 2006 een onderzoek laten uitvoeren door een extern bureau. Hierbij is gebruik gemaakt van onopvallend geplaatste videoapparatuur, gericht op de kassa. Aldus is gebleken dat de werknemer meerdere keren verkopen heeft gedaan buiten de kassa om en gedane transacties ten onrechte heeft geannuleerd, waarbij hij de betalingen niet in de kassalade deed of ze naderhand alsnog eruit haalde. De werkgever heeft de werknemer vervolgens op staande voet ontslagen. De werknemer heeft de vernietigbaarheid van het ontslag ingeroepen en heeft daartoe onder meer aangevoerd dat de werkgever door gebruik te maken van heimelijk cameratoezicht zonder dit van tevoren kenbaar te maken, in strijd met de wet en onrechtmatig heeft gehandeld.

De kantonrechter overweegt dat een werkgever gerechtigd is om met behulp van camera's controle uit te oefenen op zijn werknemers, mits daartoe een noodzaak bestaat, zoals bijvoorbeeld ten behoeve van het stoppen van schadetoebrengend handelen. Ook het gebruik van verborgen camera's is in sommige gevallen toegestaan, mits de werknemers vooraf van deze mogelijkheid op duidelijke wijze in kennis zijn gesteld. In dit geval ligt het toepassen van heimelijk cameratoezicht voor de hand, gelet op het doel dat ermee werd gediend. Het is aannemelijk dat de werkgever niet op andere wijze, zijn vermoeden dat er fraude werd gepleegd, kon toetsen. Dat de werkgever niet van tevoren heeft aangegeven dat hij tussen 14 februari 2006 en 4 april 2006 video-opnamen zou maken, betekent niet dat hij onrechtmatig jegens de werknemer heeft gehandeld. De werkgever heeft immers met de kassamedewerkers een overeenkomst gesloten waarin expliciet de mogelijkheid van controle met verborgen camera's is opgenomen. Daarmee heeft de werkgever voldaan aan de door de wet gestelde voorwaarden aan heimelijk toezicht met verborgen camera's. Derhalve wordt de werknemer door de kantonrechter in het ongelijk gesteld.

Onlangs heeft het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) een uitspraak gedaan in een

zaak² die, onder meer, ging over het controleren van het gebruik van de telefoon door een werknemster. De werknemster is in 1991 in dienst getreden bij het Carmarthenshire College, overheidsorgaan in het Verenigd Koninkrijk dat taken uitvoert op het gebied van hoger onderwijs. Vanaf eind 1995 werkte de werknemster nauw samen met de toen nieuw aangestelde adjunct-directeur. In het jaar 1999 is in opdracht van de adjunct-directeur gedurende lange tijd het gebruik van de werknemster van haar telefoon, e-mail en internet op het werk gecontroleerd. Reden hiervoor zou zijn om na te gaan of de werknemster geen excessief gebruik van deze communicatiemiddelen voor privé-doeleinden maakte. De telefoongesprekken zijn niet afgeluisterd en de inhoud van de e-mail is niet bekeken. Wel heeft de adjunct-directeur in enkele gevallen contact opgenomen met de personen met wie de werknemster had gebeld. Verder is de werknemster naderhand gebleken dat de adjunct-directeur tussen 1996-1999 verschillende van haar activiteiten heeft laten nagaan. Eind november 1999 heeft de directeur de adjunct-directeur verboden de communicatiemiddelen van de werknemster nog langer te controleren. De werknemster heeft het Europese Hof voor de Rechten van de Mens verzocht om aan te geven of er sprake is van schending van artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

Het EHRM overweegt dat lidstaten op grond van artikel 8 EVRM zich van inmenging in het privéleven en de correspondentie van burgers dienen te onthouden. Het college is een publiekrechtelijk lichaam, zodat haar handelen is toe te rekenen aan het Verenigd Koninkrijk. Telefoongesprekken vanaf het werk vallen prima facie onder de begrippen “privéleven” en “correspondentie” als bedoeld in artikel 8 lid 1 EVRM. Logischerwijs volgt daaruit dat ook vanaf het werk verstuurde e-mails onder dit artikel vallen evenals informatie die is verkregen door controle op het internetgebruik van een werknemer. In deze zaak is de werknemster niet gewaarschuwd dat haar telefoongesprekken gecontroleerd zouden worden. Zij had daarom een redelijke verwachting dat deze gesprekken privé zouden zijn. Ditzelfde geldt voor gebruik van haar e-mail en internet. Het maakt daarbij geen verschil of de door de werkgever verkregen gegevens niet zijn geopenbaard of tegen de werknemster gebruikt in disciplinaire of andere procedures. De werkgever heeft derhalve in strijd gehandeld met artikel 8 EVRM. De werknemster kreeg een vergoeding toegewezen voor de kosten van rechtsbijstand en een vergoeding voor de geleden immateriële schade. ●

Bianca Brouwer is jurist en werkt vanuit Dyade Noord-Holland

¹ Kantonrechter Haarlem 24 mei 2006, nr. 309644/VV EXPL 06-113, LJN AX7687

² Europese Hof voor de Rechten van de Mens, 3 april 2007, nr. 62617/00

Méér leerlingen in een gebied waar steeds minder kinderen wonen? **Het kán!**

Over de overeenkomst tussen uw schoolorganisatie en marketingconcepten als Gucci, Night Of The Proms, Versace en de Chrysler PT cruiser.

In het septembernummer 2007 van het Dyademagazine heeft een artikel gestaan met de prikkelende vraag: ‘Wat heeft uw schoolorganisatie te maken met de Amerikaanse marketinggoeroe Michael E. Porter?’ Dit artikel was voor veel schoolleiders aanleiding om de site van Harvard Business School, Institute for Strategy en Competitiveness (www.isc.hbs.edu) te bezoeken. Het artikel komt in feite tot de conclusie dat óók voor schoolorganisaties in teruglopende markten (minder kinderen in het verzorgingsgebied) groei mogelijk is; mits zij zich goed weten te positioneren. Daar is een goed marketingconcept voor nodig. Maar wat is een goed marketingconcept en is dat te projecteren op schoolorganisaties? Dit artikel beschrijft een aantal succesvolle marketingconcepten in andere sectoren en geeft, als inspiratiebron, aan wat de projectie van een dergelijk concept voor schoolorganisaties zou kunnen betekenen.

door Herman de Wild

Entertainmentindustrie U kent ze vast wel; evenementen als Night Of The Proms, Vrienden van Amstel, Pinkpop en de Libelle Zomerweek. Overeenkomst? Het zijn allemaal succesvolle marketingconcepten. Laten we eens kijken naar the Night Of The Proms. Een jaarlijks terugkerend evenement in Nederland en België. Doelgroep: de breed georiënteerde muzikliefhebber. Boodschap: live muziekavontuur met bekende (internationale) artiesten. Dit jaar werd 12 x Ahoy uitverkocht. Welke artiesten optreden is eigenlijk niet belangrijk meer. Klanten komen voor het marketingconcept. Sterker nog; de kaartverkoop voor volgend jaar loopt als een trein zonder dat de optredende artiesten voor volgend jaar bekend zijn. Zó sterk is het marketingconcept in een sterk concurrerende markt. Probeert u zich eens een dergelijk situatie voor te stellen voor uw schoolorganisatie. Stelt u zich voor dat u een dergelijk sterk concept hebt. Ik hoor u al denken; “dat is allemaal leuk en aardig, maar maak dat nu eens concreet”. Dat zal ik doen binnen de entertainment metafoor. Onlangs heeft Dyade een grote nieuwe klant mogen verwelkomen (LMC VO/28 VO scholen in Rotterdam e.o.). Eén van de

scholen is een samenwerking aangegaan met het Hofpleintheater en noemt zich de Theaterschool. Duidelijke doelgroep en boodschap. De leerlingen stromen toe, de school groeit, de betrokkenheid van leerlingen en docenten is buitengewoon. Er wordt zelfs vrijwillig in het weekend doorgewerkt.

Sport Stelt u zich eens voor dat Feyenoord, Ajax of Vitesse een wedstrijd gaat spelen tegen bijvoorbeeld CSKA Moskou (CSKA staat voor Centralnyi Sportivnyi Klub Armiy, waarmee wordt aangeduid dat het een club van het leger is). Zou u daar naar toe gaan? Zouden de tribunes vol zitten? Staan de sponsors in de rij? Grote kans van niet. De UEFA heeft onder aanvoering van Michel Platini ‘himself’ een ijzersterk marketingconcept bedacht; De Champions League. Zelfs de stadions waarin gespeeld wordt, worden volledig in de Champions League huisstijl gebracht. Een hoge betrokkenheid van clubs, fans, media en sponsors. De Champions League groeit, wederom in een sterk concurrerende markt.

Hoe zit dat bij uw schoolorganisatie? Gaat u tegen de ‘club van het leger spelen’ of komt u met een verrassend marketingconcept? De ‘Feyenoordschool’ of de ‘Atletiek Academie’?

Auto-industrie Ik hoop het niet voor u, maar het valt bijna niet te voorkomen. Ook in 2008 zult u weer in de file staan. Als u dat overkomt, kijk dan eens om u heen en constateer een enorme variatie in de auto’s die om u heen stilstaan. Grote verschillen in merken, uitvoeringen, modellen, typen, motorprestaties, kleuren etc. etc. Twee exact dezelfde auto’s achter elkaar, dat komt niet voor!

Kijk nu eens naar andere schoolorganisaties in uw verzorgingsgebied. Ziet u daar ook deze grote verschillen of lijken scholen toch wel veel op elkaar? Als u de missie en visie van uw collega schoolorganisatie leest, zitten er daar dan grote verschillen in? De kans is groot dat de verschillen niet groot zijn. Dat is de

kans voor uw organisatie. Dat heeft de auto-industrie begrepen. Die komen telkens met verrassende marketingconcepten. De Alfa 166 is een dergelijk marketingconcept. De Alfa is al lang geen vervoermiddel meer, maar een manier van leven. Een vleugje Italiaanse levensstijl. Dat heeft het Amerikaanse Chrysler ook begrepen. Zij introduceerde een marketingconcept; de PT Cruiser. Een auto die doet denken aan de leefwereld van ZZ Top en de Amerikaanse vrijheid uit de rock en roll periode. Bij de introductie waren de PT Cruisers niet aan te slepen!

Cosmetica industrie Wist u dat bij de sterke cosmeticamerken 95 procent van de kostprijs marketing & communicatie kosten zijn? Heeft dit nut? Vast wel. Als u dit artikel leest, liggen de kerstdagen al weer ver achter ons. Velen van u zullen parfum als cadeau gegeven of ontvangen hebben. Maar gaat u voor een dergelijk cadeau naar een warenhuis om voor €4,95 en grote fles te halen? Velen geven liever 10 x zoveel uit voor een topmerk als Gucci, Amor Amor, Versace of J'Adore. U geeft of ontvangt een beleving, romantiek; een marketingconcept. Genoemde topmerken zien het marktaandeel alléén maar stijgen in sterk concurrerende markten.

Kijkt u nu eens naar uw begroting; wat geeft u uit aan communicatie om de beleving rond om uw schoolorganisatie te managen? Is uw communicatie functioneel ingericht en komen er ook elementen in naar voren die invulling geven aan de (goede) beleving rond om uw schoolorganisatie?

Voedingsindustrie Nestlé is onder andere actief in baby- en kindervoeding. Alweer zo'n sterk concurrerende markt. Nestlé had nogal wat slecht verkopende papsoorten voor verschillende leeftijdsgroepen. Marktonderzoek werd gedaan naar producteigenschappen, doelgroepen, verkoopkanalen, prijs etc. Alles leek in orde. Wat ontbrak er dan aan? Een goed marketingconcept. Nestlé herpositioneerde haar kinderpapsoorten onder de merknaam 'pyjama-papje' en de productlijn werd alsnog een succes. Aan het product zélf is niets aangepast. Wél aan de positionering.

Toepasbaar voor schoolorganisaties? Opvallend is dat in het onderwijs soms het omgekeerde aan de orde is. Het onderwijskundige concept wordt aangepast en de positionering blijft hetzelfde. Vanuit dit gegeven is het interessant om het artikel over De Driemaster te lezen in de rubriek 'in de spot' van dit Dyademagazine. De Driemaster is zich (mede door het artikel in het Dyademagazine) met een progressief nieuw onderwijssysteem in combinatie met een nieuw pand aan het herpositioneren. De Driemaster lijkt de omslag naar een herpositionering wél te gaan maken.

Toerisme U kent ze wel; die mooie rondvaartboten van Lovers in de Amsterdamse grachten. In het verleden kon gekozen worden uit een rondvaart van één uur of twee uren. Dat was het dan.

Tegenwoordig heeft Lovers een breed keuzepakket. Avondrondvaart, de Museumboot, de Artis Express, de Dinner Cruise, de Candlelight Cruise etc. Zelfs maatwerk als een privé boot met vegetarisch buffet is mogelijk. De rondvaart is allang niet meer het suffe, saaie rondje door Amsterdam, maar een bruisend marketingconcept. Lovers groeit en bloeit in een sterk concurrerende markt. Het product uit het verleden is allang vergeten.

Hoe is dat bij uw schoolorganisatie? Wat is de productontwikkeling binnen uw organisatie? Wat zijn de plannen? Wat weet u en wat moet u nog onderzoeken?

Epiloog Natuurlijk is het duidelijk dat het best mogelijke onderwijs de basis is van uw bestaan als schoolorganisatie. Daar is geen twijfel over mogelijk. In dit artikel zijn de voorbeelden uit andere sectoren prikkelend neergezet. Voorbeelden zijn geenszins bedoeld als direct kopieerbaar voor het onderwijs, maar veel meer als inspiratiebron om op basis van marketingconcepten na te denken over groeimodellen voor uw schoolorganisatie. ●

Wie is mijn broeders hoeder?

Intern toezicht in het onderwijs

Naar verwachting treedt het wetsvoorstel governance op 1 augustus 2009 in werking. Er komt een zorgplicht voor goed onderwijs en een zorgplicht voor goed bestuur. In het vorige nummer hebben we het wettelijk kader geschetst en een aantal vervolgvragen geformuleerd. In dit artikel gaan we nader in op het belangrijkste onderdeel van de zorgplicht voor goed bestuur, namelijk de functiescheiding tussen bestuur en intern toezicht.

door Clemens Geenen

Verschil bestuur – intern toezicht Veel onderwijsinstellingen zijn verenigingen of stichtingen. In art. 2:291 van het Burgerlijk Wetboek staan de bepalingen waaraan een vereniging of stichting wettelijk moet voldoen. Volgens dit artikel is het bestuur belast met het besturen van de rechtspersoon. Het begrip besturen wordt echter niet nader ingevuld. Ook geeft het Burgerlijk Wetboek geen aanwijzingen of voorschriften hoe toezicht moet worden gehouden. Voor een nadere omschrijving van beide begrippen kunnen we het beste terecht bij de Onderwijsraad. In haar Advies “Degelijk onderwijsbestuur” uit 2004 definieert zij bestuur en intern toezicht als volgt:

- > Besturen betekent “verantwoordelijkheid dragen, verantwoording afleggen en vertrouwen verwerven. Drie bijbehorende verplichtingen zijn: rentmeesterschap (goed vermogensbeheer), management en control (beleid uitstippelen, besluiten nemen, zorgvuldige procedures) en ‘going concern’ (gericht op verwezenlijken van -maatschappelijke- doeleinden van de rechtspersoon).”
- > Intern toezicht is “het verzamelen van de informatie over de vraag of een handeling of zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het zich vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren.”

Rechtsvormen Hoe realiseert een bestuur intern toezicht? Alvorens we deze vraag beantwoorden, staan we stil bij de verschillende rechtsvormen en bestuursmodellen die er in het funderend onderwijs zijn. Qua rechtsvormen moeten we onderscheid maken tussen het bijzonder onderwijs en het openbaar onderwijs. In het bijzonder onderwijs komen we met name verenigingen en stichtingen tegen. Veel onderwijsinstellingen zijn de afgelopen jaren een stichting geworden. Het belangrijkste verschil tussen een vereniging en een stichting is dat een vereniging leden heeft. Bij de vereniging is de algemene ledenvergadering het hoogste bestuursorgaan. Hoewel het bestuur als bevoegd gezag eindverantwoordelijk is voor de gehele schoolorganisatie is het bestuur niettemin verantwoording verschuldigd aan de algemene ledenvergadering. Een algemene ledenvergadering kan een bestuur naar huis sturen. Bij een stichting ontbreekt een dergelijke ledenvergadering.

Het openbaar onderwijs kent maar liefst zes verschillende rechtsvormen, waarvan de stichting openbaar onderwijs de populairste is. Voor het openbaar

onderwijs geldt dat de gemeenteraad bepaalde bevoegdheden (o.a. vaststelling jaarrekening) blijft behouden, ook al wordt het openbaar onderwijs verzelfstandigd.

Bestuursmodellen In het funderend onderwijs zijn met name drie bestuursmodellen gangbaar: het klassiek bestuur, de Raad van Toezicht en de Raad van Beheer, ook wel de one-tier-board genoemd. Het belangrijkste verschil tussen een klassiek bestuur en een Raad van Toezicht model is de aard van het bevoegd gezag. Bij een klassiek bestuur is het schoolbestuur het bevoegd gezag. Het bestuur bestaat uit vrijwilligers die dikwijls ouder zijn van een leerling op de school die onder het bestuur valt. Daarentegen is bij een Raad van Toezicht model het College van Bestuur het bevoegd gezag. In het College van Bestuur zitten professionals (managers) die eindverantwoordelijk zijn voor de gehele organisatie. Naarmate de regelgeving complexer en de beleidsruimte van scholen groter wordt, neemt het beroep op de inhoudelijke deskundigheid van bestuurders en het beslag op hun tijd toe. Dikwijls zien we dat hierdoor de slagvaardigheid van de schoolorganisatie onder druk komt te staan. Naar aanleiding van deze ontwikkelingen zijn veel schoolbesturen de afgelopen jaren overgestapt op besturen op hoofdlijnen. Bij besturen op hoofdlijnen beperkt het bestuur zich tot de strategie, de beleidsvaststelling en -evaluatie. De (bovenschoolse) directie is dan verantwoordelijk voor het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid. Om besturen op hoofdlijnen handen en voeten te geven, heeft menig bestuur het Policy Governance model omarmd.

Het derde bestuursmodel is de one-tier-board waarbij het Algemeen Bestuur (AB) de rol vervult van intern toezichthouder op het Dagelijks Bestuur (DB). Het DB waarin één of meerdere directeuren zitting kunnen hebben, bestuurt de onderwijsinstelling. Op dit moment is er waarschijnlijk maar één onderwijsinstelling in Nederland die een one-tier-board heeft, namelijk de school voor speciaal onderwijs Lyndensteyn te Beesterzwaag. Vanaf 2006 werkt deze school volgens dit bestuursmodel en desgevraagd naar volle tevredenheid. In het bedrijfsleven woedt op dit moment volop de discussie over de one-tier-board. Bedrijven als Ahold en KPN gaan waarschijnlijk Shell en Unilever volgen die al enige tijd een one-tier-board hebben. De one-tier-board heeft twee belangrijke voordelen. De toezichthouders zijn nauwer betrokken bij het bestuur en beleid

van de onderneming en kunnen hierdoor eerder bijsturen en ingrijpen. Ook kan informatie sneller uitgewisseld worden dan gewoonlijk bij het Raad van Toezicht model.

Vormen van intern toezicht Scholen in het funderend onderwijs mogen zelf bepalen hoe zij het intern toezicht gestalte willen geven. Deze vormvrijheid geldt niet voor de overige onderwijssectoren. Instellingen in het BVE en Hoger onderwijs zijn verplicht om een Raad van Toezicht model in te voeren, als zij het al niet hebben. Het wetsvoorstel governance gaat uit van twee mogelijkheden: of een functionele scheiding (geen apart orgaan) of een organieke scheiding (bestuur en intern toezicht zijn twee aparte organen). Zoals we hierboven hebben gezien, is de one-tier-board een voorbeeld van functionele scheiding en is het Raad van Toezicht model een voorbeeld van organieke scheiding. Er zijn echter meerdere wegen naar Rome. De Onderwijsraad noemt in 'Degelijk Advies' een aantal andere opties. Bij een vereniging kan de algemene ledenvergadering functioneren als intern toezichthouder. In het openbaar onderwijs kan die rol toevallen aan de gemeenteraad. De Onderwijsraad merkt hierbij wel op dat in veel gevallen de maatschappelijke toezichtfunctie geactiveerd moet worden. "Toezien betekent in de ogen van de raad actief toezien (informatie opvragen, regelmatig vergaderen, kritisch volgen). Met een eenmaal per jaar pro forma een jaarverslag aftekenen, kan een toezichthouder niet volstaan." De Onderwijsraad adviseert verenigingen in dit kader om een deelcommissie in te stellen. Voor het openbaar onderwijs zou een functionele raadscommissie uitkomst kunnen bieden. Omdat het intern toezicht vormvrij is, kunnen we ook kijken hoe het toezicht in andere sectoren is geregeld. Pensioenfondsen zijn vanaf 1 januari 2007 verplicht om intern toezicht te organiseren. De Pensioenwet laat de keuze uit vier vormen: behalve het Raad van Toezicht model en de one-tier-board kan een pensioenfonds ook kiezen voor een visitatiecommissie of auditcommissie. Het belangrijkste verschil tussen een visitatiecommissie en een auditcommissie is dat de eerste geen onderdeel uitmaakt van de organisatie. De visitatiecommissie bestaat uit een aantal externe deskundigen die eenmaal per twee of drie jaar door het bestuur ingehuurd wordt. De auditcommissie maakt daarentegen wel deel uit van de organisatie. Zij rapporteert jaarlijks aan het bestuur over haar bevindingen. Een auditcommissie kan ook gevraagd en ongevraagd advies geven. Hieronder geven we schematisch de verschillen en overeenkomsten tussen de vormen van intern toezicht weer. Het is wel verstandig om in het achterhoofd te houden dat de Raad van State en de Tweede Kamer nog wijzigingen in het wetsvoorstel governance kunnen aanbrengeen hetgeen gevolgen kan hebben voor de vorm van toezicht.

Wat te kiezen? De visitatiecommissie is waarschijnlijk te beperkt qua doelstelling en reikwijdte om invulling te geven aan de verplichte functiescheiding tussen bestuur en intern toezicht. De auditcommissie biedt in dit opzicht meer perspectieven. De auditcommissie is in het funderend onderwijs een nog relatief nieuw verschijnsel. In het BVE- en Hoger onderwijs komen we de auditcommissie regelma- >>

Tabel 1. Vormen van toezicht

Intern toezicht	Visitatiecommissie	Auditcommissie	Deelcommissie vereniging/ functionele raads- commissie	One-tier-board	Raad van Toezicht
Positie	Externe commissie	Commissie van bestuur/directie	Commissie van (toezichthoudend) orgaan	Eén orgaan samen met bestuur	Apart orgaan
Aantal toezicht-houders	Minimaal 3 externe deskundigen	Minimaal 3 externe deskundigen, eventueel aangevuld met interne bestuursleden	Minimaal 3 personen	Minimaal 2 personen	Minimaal 3 personen
Vergader-frequentie	Eenmaal per 2 of 3 jaar enkele dagen	Een tot tweemaal per jaar	Vier tot acht maal per jaar	Acht tot negen maal per jaar	Vier tot vijf maal per jaar
Doelstelling	Beoordelen van beleids- en bestuursprocessen	Beoordelen functioneren bestuur	Toezicht op bestuur en algemene gang van zaken	Toezicht op bestuur en algemene gang van zaken	Toezicht op bestuur en algemene gang van zaken
Toetsing	Achteraf	Achteraf	Eerder achteraf dan vooraf	Vooraf en achteraf	Eerder achteraf dan vooraf
Bevoegdheden	Geen bevoegdheden	Beperkte bevoegdheden	Beperkte bevoegdheden	Aparte bevoegdheden toezicht-houders. Ingrijpen mag	Ruime bevoegdheden. Ingrijpen mag
Betrokkenheid	Zeer beperkt	Beperkt	Beperkt	Bij beleid en gang van zaken	Bij beleid en gang van zaken

>> tig tegen met name op het gebied van kwaliteitszorg en planning en control. Zowel bestuur als toezichthoudend orgaan kan een auditcommissie instellen. Een auditcommissie van de Raad van Toezicht helpt de raad bij het uitvoeren van haar toezichthoudende taken. Auditcommissies die in opdracht van het bestuur zich bezighouden met intern toezicht zijn schaars als ze al bestaan. Over een deelcommissie van de vereniging dan wel een functionele raadscommissie is eveneens nog weinig informatie beschikbaar. Schoolorganisaties doen er goed aan om tijdig de mogelijkheden van een dergelijke commissie te onderzoeken. Uw besturenorganisatie, maar ook Dyade kan u hierbij helpen.

De Minister van Justitie Hirsch Ballin wil de one-tier-board een wettelijke basis geven. De vraag is echter of scholen er goed aan doen om de one-tier-board klakkeloos over te nemen. In Nederland is er nog weinig ervaring met dit model opgedaan. De eerste geluiden zijn dat toezichthoudende bestuursleden in het bedrijfsleven veel meer tijd kwijt zijn dan 'gewone' commissarissen. Bij multinationals die met een one-tier-board werken, is het toezicht houden bijna een full-time job. Ook kan de onafhankelijkheid van de intern toezichthouder in het geding komen. Deskundigen verwachten dat beide modellen op den duur naar elkaar zullen toegroeien. Hier en daar wordt er al gesproken over een one-and-a-half-tier-board.

Bij een Raad van Toezicht model is het duidelijk welk orgaan bestuurt en welk orgaan toezicht houdt. De kracht van een Raad van Toezicht wordt voor een belangrijk deel bepaald door de kwaliteit van haar leden en door haar onafhankelijke positie. In de Raad van Toezicht kunnen ook één of enkele ouders zitting hebben. Hierdoor voorkomt de Raad van Toezicht dat zij op een te grote afstand van de school of scholen gaat opereren. Het is een misverstand dat alleen grote schoolorganisaties voor het Raad van Toezicht model kunnen kiezen. Ook voor een éénpitter is dit model haalbaar. Een belangrijk voordeel is dat het Raad van Toezicht model een beproefd model is. Een groot aantal zorginstellingen en woningbouwcorporaties werkt al geruime tijd met dit bestuursmodel. Er zijn veel good-practice voorbeelden voor handen die ook voor het onderwijs gelding hebben. Zowel de Brede school als de zorgplicht voor passend onderwijs per 2011 doet de samenwerking tussen onderwijs, zorg en woningbouwcorporaties verder toenemen. Het kan een voordeel zijn als de positie van het bevoegd gezag dezelfde is.

Een ander argument om te kiezen voor het Raad van Toezicht model is het wetsvoorstel over de maatschappelijke onderneming. Eind 2008 gaat dit voorstel ter behandeling naar de Tweede Kamer. De maatschappelijke onderneming kent ook een College van Bestuur en een Raad van Toezicht, maar heeft

daarnaast ook nog een Raad van Belanghebbenden. De maatschappelijke onderneming biedt onderwijsinstellingen de mogelijkheid om een onderneming uit te oefenen. Er gaan stemmen op om het wetsvoorstel over de maatschappelijke onderneming aan het wetsvoorstel over de one-tier-board te koppelen. Maar zo ver is het nog niet.

Verschillende rollen van de toezichthouder

Een toezichthouder heeft in de regel meerdere rollen te spelen. We onderscheiden er vier. De Toezichthouder houdt toezicht op het bestuur en de algemene gang van zaken binnen de onderwijsinstelling. Het Klankbord vormt de sparring mate van het bestuur. De Adviseur geeft het bestuur gevraagd en ongevraagd advies op een deelgebied. De Toetsers toetst het beleid van het bestuur met name aan regels en procedures. Afhankelijk van de toezichtvorm of de situatie kan een bepaalde rol (tijdelijk) dominant zijn.

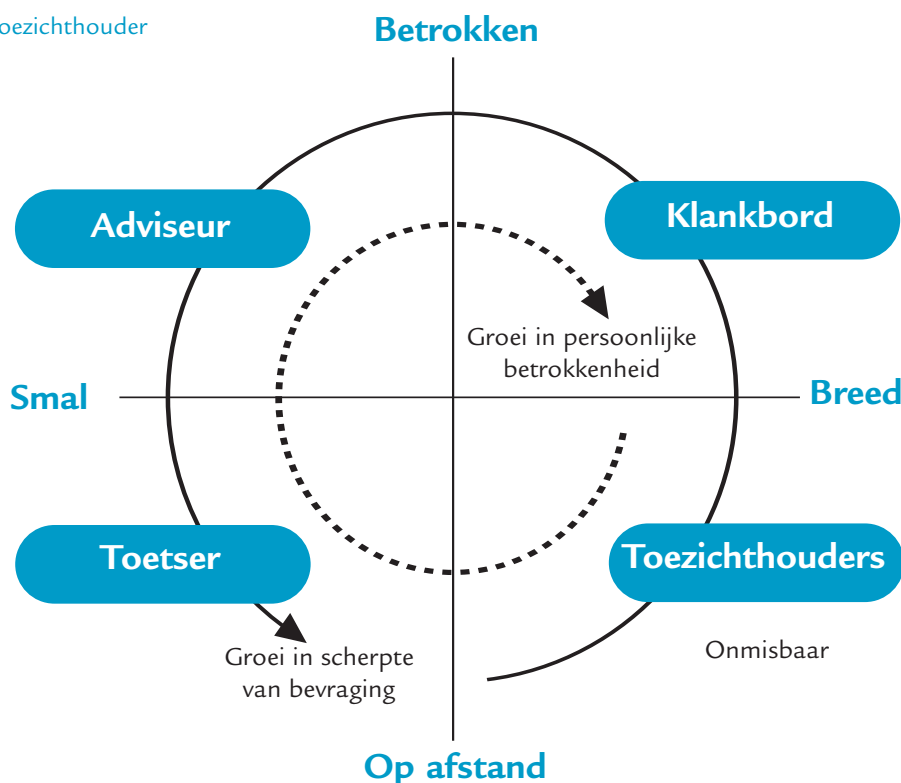
Profielschets Het is belangrijk dat de toezichthouder deskundig en onafhankelijk is. Aan de intern toezichthouder mogen en moeten zelfs eisen gesteld worden om de kwaliteit en de continuïteit van het intern toezicht te garanderen. Deze eisen zijn te verdelen in algemene eisen die voor alle toezichthouders en specifieke eisen die alleen voor toezichthouders met een specifieke taak gelden. Het wetsvoor-

stel governance verplicht schoolorganisaties om een profielschets voor toezichthouders op te stellen. De (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad krijgt in deze adviesrecht. Voor een profielschets van een intern toezichthouder zie de website van Dyade: www.dyade.nl/governance.

Rol voorzitter Intern toezicht staat of valt bij een goede voorzitter van het toezichthoudend orgaan of commissie. Hij is de verbindende schakel met het bestuur en in veel gevallen ook met stakeholders of belanghebbenden. Een voorzitter bewaakt tevens de kwaliteit van het interne toezicht. Het wetsvoorstel governance bepaalt dat elke schoolorganisatie een Code goed bestuur moet hebben. In een dergelijke code staan ook gedragsregels voor toezichthouders. De voorzitter zorgt er voor dat deze regels gevolgd worden en gaan leven. De bestaande codes van de Besturenraad en VOS/ABB-AVS zullen overigens aangepast moeten worden als het wetsvoorstel wordt aangenomen. De verwachting is dat de Sectororganisatie PO met een nieuw model zal komen. Het wetsvoorstel governance geeft de minister de mogelijkheid om een Code algemeen verbindend te verklaren (de zogenaamde kan-bepaling).

Meer informatie De Toolkit Toezicht Pensioenfondsen biedt veel informatie over de verschillende vormen van intern toezicht. Voor de werving en selectie van toezichthouders en het toezicht op het bestuur zijn handige checklists opgenomen. U kunt deze Toolkit bestellen via de website van Nationaal Register Commissarissen en Toezichthouders: www.nationaalregister.com. De kosten bedragen € 20,- exclusief verzendkosten. Wilt u reageren op dit artikel of heeft u vragen dan kunt u mailen naar clemens.geenen@dyade.nl. ●

Model 1. Rollen toezichthouder

Bron: Toolkit Toezicht Pensioenfondsen

Levend fossiel of bewijs van evolutie

Het Nederlandse onderwijsbeleid kent twee principiële discussiepunten: blijft artikel 23 van de Grondwet bestaan en hebben scholen de vrijheid om de evolutietheorie ter discussie te stellen of te ontkennen? Beide discussies zijn nauw met elkaar verweven, want de vrijheid van inrichting is gewaarborgd in de Grondwet. Achter deze discussie ligt tegenwoordig een nieuw strijdpunt: kan het islamitisch onderwijs verboden worden? De artikelen uit de Grondwet over de vrijheid van onderwijs zijn al heel oud en in de loop der eeuwen maar heel geleidelijk geëvolueerd. Ze zijn zo sterk gebleken dat deskundigen zelfs van Intelligent Design spreken.

Door Hans Koster

De vrijheid van onderwijs gaat terug op de eerste nationale schoolwet uit 1801; de tijd van de Bataafse republiek en de Franse tijd. Daarvoor, in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden was er geen centrale regeling, maar was ieder gewest eigen baas. Die eerste wet was bedoeld als regeling voor de kinderen uit 'de niet-bevoorrechte klassen'. Het onderwijs zou onder toezicht van de 'maatschappij' staan. In de praktijk kregen zowel de landelijke overheid als de gemeenten daar een rol in.

Bij de eerste Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden in 1814 werd de gedachte van een nationaal onderwijssysteem opgenomen in artikelen die sindsdien vrijwel ongewijzigd zijn. Het onderwijs werd "een voorwerp van aanhoudende zorg der regering". Daar werd in 1814 nog aan toegevoegd dat het was bedoeld ter bevordering van de Godsdienst, als een vaste steun van de Staat en ter uitbreiding van kennis (in die volgorde!). De soevereine vorst moest ieder jaar verslag uitbrengen over dat onderwijs aan de Staten Generaal. Deze plicht wordt nog jaarlijks vervuld door het uitbrengen van het Onderwijsverslag, maar de soevereine vorst heeft sindsdien wel iets ingeleverd.

Openbaar en bijzonder onderwijs Tot 1848 had het begrip openbaar onderwijs een andere betekenis dan nu. Openbaar was tegengesteld aan huisonderwijs. Het huisonderwijs was er al vanouds en bleef gewoon bestaan. In de beroemde grondwet van 1848 (Thorbecke!) werd de vrijheid van onderwijs voor het eerst opgenomen. Vrijheid betekende

hier: het recht om zonder vergunning van de overheid onderwijs te organiseren. Hier werd ook de basis gelegd voor het duale stelsel: openbaar onderwijs beschikbaar voor iedereen, met daarnaast de mogelijkheid tot het organiseren van onderwijs op religieuze grondslag. Het openbaar onderwijs moest alomtegenwoordig zijn en neutraal, maar open voor alle gezindten. Het was uitdrukkelijk de bedoeling van de liberale vormgevers van deze regeling dat de verschillende vormen van onderwijs zouden kunnen concurreren met elkaar.

Openbaar onderwijs zou betaald worden uit de staatskas; bijzonder onderwijs werd gegeven door particuliere instellingen, maar vooral door zelfstandige, ondernemende onderwijzers. Die laatste categorie is heel lang bepalend geweest. Bij een telling in 1868 waren er 931 bijzondere scholen, waarvan er 405 voor rekening van het schoolhoofd werden gedreven. Pas bij de onderwijswet van 1889 werd het lager onderwijs uit winstoogmerk verboden en moest het gegeven worden door een rechtspersoon. Intussen ontstond er in protestants christelijke en katholieke kringen behoefte aan eigen onderwijs op religieuze grondslag. De protestanten richtten daarvoor in 1860 hun Vereeniging Christelijk Nationaal Schoolonderwijs op, terwijl de katholieke zuil het onderwijsbestel vanuit de eigen kerkelijke organisaties en ordes vorm gaf. Tot zeer onlangs waren bijna alle protestantse organisaties verenigingen en waren katholieke besturen georganiseerd in stichtingen. Door de onderwijswet van 1889 kregen bijzondere scholen de mogelijkheid van subsidies, waardoor de meeste particuliere scholen weggeconcurrereerd werden.

De grondwet van 1917 In 1917, tijdens de Eerste Wereldoorlog, kende Nederland een voorloper van een paars kabinet dat in die tijd vrijzinnig werd genoemd. Liberalen en sociaaldemocraten vonden elkaar in een grote grondwetherziening, waarin zowel het algemeen kiesrecht als de financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs tot stand kwamen. De gelijkstelling was voorbereid door een staatscommissie waarin alle partijen vertegenwoordigd waren. Enerzijds ging het bijzonder onderwijs er financieel erg op vooruit, anderzijds werd het onderworpen aan staatstoezicht in de vorm van bekostigingsvoorwaarden. Van liberale zijde is ingebracht dat de alomtegenwoordigheid van het openbaar onderwijs in de grondwet werd gewaarborgd, zodat het niet in een concurrentieslag met het bijzonder onderwijs zou sneuvelen. Sindsdien kent de Grondwet de tekst dat in iedere gemeente van overheidswege voldoende openbaar algemeen vormend lager onderwijs wordt gegeven in een genoegzaam aantal openbare scholen

>>

- >> (art. 23, lid 4). De enige wijziging van belang werd in 2006 ingevoerd waarin werd toegevoegd aan lid 4 dat in iedere gemeente voldoende openbaar onderwijs wordt gegeven, al dan niet in een openbare school. Door deze bepaling werd de samenwerkings-school grondwettelijk mogelijk gemaakt.

Recht op onderwijs en leerplicht Het artikel in de grondwet regelt de vrijheid van onderwijs, in de zin van onderwijs geven. Door de Leerplichtwet (vanaf 1900) is iedereen in de aangegeven leeftijd ook verplicht onderwijs te volgen, maar dat staat los van de Grondwet. Die leerplichtwet kwam er niet gemakkelijk. Deze wet verplichtte kinderen van 6 tot 12 jaar tot het volgen van onderwijs. Voor sommige kinderen werden uitzonderingen gemaakt, zoals voor boerenkinderen tijdens de oogsttijd. Dochters mochten ook thuis blijven om het gezin te verzorgen. De leerplichtwet van 1900 werd met 50-49 stemmen aangenomen, doordat een tegenstander (Schimmelpenninck) van zijn paard was gevallen en daardoor niet kon stemmen. “Het paard is verstandiger dan zijn meester” zeiden voorstanders van de Leerplichtwet en ze bevorderden de ruitersstandbeelden in Den Haag tot paardenstandbeelden. Vooral onder de christelijke partijen was verzet, omdat ze het bestaansrecht van christelijke scholen bij wet geregeld wilden hebben. De socialisten waren ook tegen de wet, maar dan omdat zij de wet niet ver genoeg vonden gaan. De Leerplichtwet 1900 kende als speciale vorm van onderwijs ook nog het huisonderwijs (zoals dat in adellijke families toen nog voorkwam) als geldige vorm van onderwijs, mits door een bevoegde onderwijzer gegeven. Had dat huisonderwijs er niet in gestaan, dan zouden diverse Kamerleden tegen hebben gestemd. Pas sinds de Leerplichtwet van 1969 is er ook een schoolplicht. Het huisonderwijs zoals dat tot die datum was toegestaan was daarmee verleden tijd. Op dit moment bestaat er alleen een ontheffingsmogelijkheid voor ouders die godsdienstige of levensbeschouwelijke bezwaren hebben tegen de richting van het onderwijs. Het gaat in heel Nederland om een groep van ongeveer honderd kinderen en waarschijnlijk een groter aantal juristen dat zich er mee bezig houdt. De (vorige) minister van onderwijs heeft een wetsvoorstel toegezegd om het toezicht op het thuisonderwijs te regelen, maar dat voorstel is waarschijnlijk ondergedoken in Den Haag.

Bij de decentralisering van het onderwijsbeleid (o.a. huisvesting en achterstandsbeleid) naar gemeentes is er nog een discussie gevoerd of dit wel kon binnen de kaders van artikel 23. In de Nederlandse constitu-

tie kunnen wetten niet getoetst worden aan de Grondwet. Daardoor is het eenvoudige feit dat die wetgeving tot stand is gekomen meteen een ‘bewijs’ dat dit binnen de kaders van artikel 23 mogelijk was.

Vrijheid van stichting, richting en inrichting

Vooral de vertegenwoordigers van het bijzonder onderwijs hebben veel discussie gevoerd over de verschillende vormen van vrijheid van onderwijs. Stichting van nieuwe, gesubsidieerde scholen is door de stichtings- en opheffingsnormen maar in weinig gevallen meer mogelijk. In de praktijk komen er vrijwel alleen nieuwe scholen bij in stadsuitbreidingen en bij nieuwe richtingen (islamitisch, evangelisch), waarbij vooral de stichting van islamitische scholen in veel gevallen tot consternatie leidt. Enerzijds komt dit natuurlijk door de religie, maar anderzijds vooral ook door de gevreesde concurrentiepositie voor bestaande scholen met een groot aantal leerlingen uit de islamitische cultuur. Het is bijzonder dat de vrijheid van onderwijs vanouds een liberaal gedachtegoed is, dat nu vooral wordt bestreden door de Partij voor de Vrijheid.

Nieuwe aanbieders De vrijheid van onderwijs geldt natuurlijk ook voor het niet door de overheid bekostigde onderwijs, als het maar uitgaat van een rechtspersoon. De opkomst van Iederwijsscholen leidde tot discussie in de Tweede Kamer. Ze hadden de vrijheid van stichting op basis van de Grondwet, maar de volgende vraag was of leerlingen die deze school bezochten ook voldeden aan de eisen van de leerplichtwet. In deze discussie is de suggestie naar voren gekomen voor een erkenningbevoegdheid van de overheid. Deze mogelijkheid van het geven van licenties was eerder al bepleit door het toenmalig VVD kamerlid Ayaan Hirsi Ali, in een interview met dit blad (Dyademagazine mei 2004). Dit voorstel heeft het niet gehaald, mede omdat de Raad van State van oordeel was dat een vergunningstelsel in strijd zou kunnen zijn met de vrijheid van onderwijs uit de Grondwet. Alleen op grond van de leerplichtwet kan beoordeeld worden of kinderen die deze scholen bezoeken aan die wet voldoen. De leerplichtwet wordt uitgevoerd door gemeentelijke leerplichtambtenaren. Volgens een nog in te dienen wet zouden de leerplichtambtenaren af moeten gaan op het oordeel van de onderwijsinspectie over deze scholen. Als de inspectie zou oordelen dat er geen sprake is van een school in de zin van de leerplichtwet zouden kinderen die deze school bezoeken niet voldoen aan de leerplicht en (hun ouders) daardoor bloot staan aan strafvervolging. De wet is wel bedacht, maar sinds die tijd spoorloos.

Vrijheid niet onbeperkt De vrijheid wordt beperkt door eisen die ook in de Grondwet zijn opgenomen. Er is vanouds toezicht op de zedelijkheid en de bekwaamheid van de leerkrachten en er worden deugdelijkheidseisen gesteld. De Grondwet meldt dat de eisen over zedelijkheid en bekwaamheid bij de wet geregeld worden. Voor de zedelijkseisen is vanouds de verklaring omtrent gedrag vereist. De deugdelijkheidseisen zijn vooral opgenomen in de bekostigingsvoorwaarden. De eisen van deugdelijkheid zijn voor openbaar en bijzonder onderwijs gelijk, maar er is ruimte voor vrijheid in het bijzonder onderwijs voor de keuze van leermiddelen en de aanstelling van onderwijzers. In de praktijk kunnen scholen voor bijzonder onderwijs bijvoorbeeld eigen kerndoelen samenstellen, mits die van gelijk niveau zijn aan de 'gewone' kerndoelen. Het bijzonder onderwijs kent ook een eigen beroepsrecht, via de Commissies van beroep.

Openbaar onderwijs: van passief neutraal naar actief pluriform Openbaar onderwijs was in eerste instantie neutraal. Tot 1983 moest het gegeven worden met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, daarna ook met eerbiediging van ieders levensovertuiging. Na de Tweede Wereldoorlog werd dit geïnterpreteerd als actieve pluriformiteit. Openbaar onderwijs moest aandacht schenken aan de levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden, zoals die leven in de Nederlandse samenleving. Godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs kan wel gegeven worden op de openbare school, maar niet betaald worden door die school. Het bevoegd gezag draagt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud daarvan. In 2007 is er een motie aangenomen, ingediend door het CDA waarin de mogelijkheid van overheidssubsidiering van godsdienstonderwijs op openbare scholen mogelijk zou worden. De minister (ook CDA) was hier faliekant tegen, maar de motie kreeg kamerbrede steun. Staatssecretaris Dijkema heeft inmiddels aangegeven er niet tegen te zijn (als kamerlid stemde ze voor!), maar er geen geld voor beschikbaar te stellen.

Keuzevrijheid van ouders en leerkrachten

De grondwettelijke vrijheid van onderwijs is iets anders dan de vrije schoolkeuze door ouders. Ouders zijn in principe wel vrij in hun keuze, maar de school heeft geen algemene toelatingsplicht. Het openbaar onderwijs is algemeen toegankelijk, maar dat houdt niet in dat iedere individuele openbare school voor iedereen toegankelijk is. Op grond van de WPO (Wet op het primair onderwijs) art. 65

'Het openbaar onderwijs is algemeen toegankelijk, maar dat houdt niet in dat iedere individuele openbare school voor iedereen toegankelijk is.'

kunnen gemeentes voor het openbaar onderwijs schoolwijken instellen. Het gesubsidieerd bijzonder onderwijs heeft de mogelijkheid leerlingen te weigeren op grond van de levensbeschouwelijke of religieuze grondslag van de school. Een dergelijke school mag ook aan het personeel bepaalde eisen stellen, overigens natuurlijk binnen de grenzen van de AWGB (Algemene Wet Gelijke Behandeling). In 1983 is een leraar op een katholieke basisschool ontslagen die, nadat hij bekeerd was tot Baghwan, sindsdien in een oranje gewaad de school betrad. Een gereformeerde school kon een leraar ontslaan nadat die van haar geloof was gevallen en ze dit had medegedeeld door haar lidmaatschap van de kerk te beëindigen. Dit lidmaatschap was op die school benoemingsvoorwaarde. Het is te verwachten dat kledingvoorschriften op islamitische scholen op dezelfde manier behandeld zullen worden. Scholen moeten natuurlijk wel consistent zijn in hun beleid, maar rechterlijke uitspraken maken duidelijk dat consistentie door de rechter gerespecteerd wordt. De vrijheid van de onderwijsaanbieder is niet onbeperkt, maar wel sinds eeuwen verankerd in de Grondwet.

Duur systeem? Critici van het duale stelsel menen wel dat het een duur systeem is. Dat is te betwijfelen. In de rest van Nederland wordt concurrentie juist gestimuleerd om efficiënter en goedkoper te worden. In Nederland is er in het onderwijs alleen weinig concurrentie meer aanwezig in de grote ROC's, maar die staan uitgerekend niet altijd bekend om hun resultaten en efficiency. Het Nederlandse onderwijsbestel staat er om bekend dat het relatief hoge resultaten haalt bij betrekkelijk geringe kosten. Het geeft ouders en leerlingen veel vrijheid tot keuze en het lijkt onwaarschijnlijk dat zij dat op willen geven. Het systeem heeft zich in ruim twee eeuwen ontwikkeld en past zich nog steeds aan, maar de grondtrekken zijn steeds behouden gebleven. ●

Veilig en betrouwbaar elektronisch communiceren

E-mail is hard op weg de standaard manier te worden waarop mensen en organisaties met elkaar communiceren. Toch lijkt dit succes tevens de doodsteek te worden voor e-mail. Vooral de zogenaamde spam is voor menigeen een bron van ergernis. Maar naast dit ongemak kleeft er ook een risico aan e-mail, namelijk het ongewenst meegelezen door derden van de door u verstuurde e-mail.

door Marieke de Korte

Betreft het een bericht waarin u de groeten aan iemand doet, dan is dit geen ramp, maar dat ligt anders wanneer uw mailtje vertrouwelijke informatie bevat. Een beschermende envelop is er niet en iedereen kan, net zoals op een ansichtkaart, het bericht lezen. Wanneer u zich realiseert dat het bericht een hele route heeft af te leggen op het internet, dan is het duidelijk dat u een behoorlijk veiligheidsrisico loopt bij het versturen van vertrouwelijke informatie. Uiteraard is het meegelezen illegaal en asociaal, maar het is nu eenmaal de schaduwzijde van het openbare internet. Kortom, u dient zich te wapenen tegen deze gevaren, wanneer u veilig wilt communiceren. Een manier om dit te doen is gebruik te maken van een elektronische handtekening.

Wat is precies een elektronische handtekening?

Een elektronische handtekening, de elektronische variant van een gewone handtekening, is voor de ontvanger het bewijs dat een elektronisch bericht inderdaad verzonden is door de ondertekenaar en dat het onderweg niet gewijzigd is. De elektronische handtekening is dus een middel voor authenticatie. Dat wil zeggen dat daarmee de door de ondertekenaar geclaimde identiteit kan worden gecontroleerd.

Verschil tussen een 'gewone' handtekening en een elektronische handtekening

Een digitale handtekening lijkt helemaal niet op een "gewone" handtekening. Uw klassieke handtekening inscannen om ze vervolgens in te voegen in een digitaal document, zoals soms gebeurt, heeft juridisch geen waarde. Dat is ook logisch. Tal van zakenrelaties en instanties beschikken over door u ondertekende papieren documenten en zouden dus even makkelijk als u die handtekening kunnen inscannen. Het verzenden van uw ingescande handtekening over het net is trouwens sterk af te raden. Oneerlijke lieden zouden ze kunnen onderscheppen en misbruiken. Een digitale handtekening is veeleer een soort

"code", met twee sleutels: een publieke sleutel waaraan correspondenten de echtheid van uw handtekening kunnen herkennen, en een geheime, extra beveiligde sleutel, die u niet mag prijsgeven, om namaak van uw digitale handtekening te voorkomen.

Een digitale handtekening is dus een methode voor het bevestigen van de juistheid van digitale informatie door middel van technieken van de asymmetrische cryptografie (encryptie, het coderen/versleutelen van gegevens zodat deze onleesbaar wordt voor onbevoegden), en gebruikt een publieke en een private sleutel, de elektronische identificatiegegevens. De private sleutel is alleen bekend bij de houder ervan en is uniek verbonden met de publieke sleutel. De private sleutel wordt gebruikt voor het zetten van de elektronische handtekening, het ontcijferen van een bericht of het elektronisch identificeren. De publieke sleutel is openbaar en wordt gebruikt voor het controleren op echtheid van de elektronische handtekening, het ontcijferen van een bericht of het controleren van een elektronische identiteit. Over het algemeen bestaat een digitale handtekening dus uit twee algoritmen: een om te bevestigen dat de informatie niet door derden veranderd is, de ander om de identiteit te bevestigen van degene die de informatie 'ondertekent'. De combinatie van de resultaten van deze twee algoritmen vormt de digitale handtekening.

Een voorbeeld Jan ondertekent een elektronisch bestand met zijn private sleutel. De ontvanger van dit bestand kan met de bijbehorende publieke sleutel (die op het meegestuurde digitale certificaat staat) verifiëren of het bericht ongewijzigd is en afkomstig van de bezitter van de bijbehorende private sleutel. Dit lijkt wellicht ingewikkeld, maar na installatie van de juiste software is ondertekenen van het bericht meestal een kwestie van het aanklikken van een knop in uw emailprogramma! De publieke sleutel is openbaar en wordt gebruikt voor

het controleren op echtheid van de elektronische handtekening, het versleutelen van een bericht of het controleren van een elektronische identiteit.

Dat een bepaald sleutelpaar toebehoort aan een bepaald persoon of bedrijf, staat in een elektronisch certificaat dat door een certificatie-dienstverlener (een onafhankelijke derde) is vastgelegd. Iedereen die dit wil, kan dit certificaat bij de certificatie-dienstverlener controleren.

Hoe komt u aan een elektronische handtekening?

Een elektronische handtekening krijgt u via een certificatie-dienstverlener (ook wel Certification Service Provider of CSP genoemd). Deze certificatie-dienstverlener garandeert dat het bericht daadwerkelijk afkomstig is van een bepaald bedrijf of persoon, dat het bericht onderweg niet is gewijzigd en - afhankelijk van het soort handtekening - dat niemand het bericht heeft kunnen lezen.

Certificatiedienstverleners Een certificatie-dienstverlener is een onafhankelijke, betrouwbare instelling die elektronische sleutels genereert en elektronische certificaten uitgeeft, waarin zij verklaart dat een bepaalde elektronische sleutel toebehoort aan een bepaald bedrijf of persoon. U vindt de certificatie-dienstverleners in het openbaar register

op de website (www.opta.nl) van de Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit (OPTA). De dienstverleners vindt u bij de categorie: Aanbieders - Telecommunicatie - Elektronische handtekening - Geregistreerde TTP's. Voorbeelden van geregistreerde TTP's zijn: Diginotar BV, Getronics Pinkroccade Nederland BV, Agentschap Centraal Informatiepunt, Beroepen Gezondheidszorg en ESG de Elektronische Signatuur BV.

Wie controleert de certificatie-dienstverleners die elektronische handtekeningen afgeven?

De controle op certificatie-dienstverleners die gekwalificeerde certificaten afgeven aan het publiek is neergelegd bij de OPTA. De certificatie-dienstverleners zijn verplicht zich bij de OPTA te registreren. De OPTA is bevoegd om de registratie te beëindigen indien de certificatie-dienstverlener niet aan de wettelijke eisen voldoet.

Wat kost het?

De kostprijs van een digitale handtekening varieert vrij sterk (van een paar euro tot tientallen euro's per maand en meer), al naargelang het gewenste beveiligingsniveau, eventueel de gewenste toepassingen en de extra diensten van de 'certificatie-autoriteit' waarvan u gebruik wenst te maken. Vraag ernaar bij de 'certificatie-autoriteiten'. ●

“Een elektronische handtekening is een handtekening waarvan de elektronische gegevens zijn vastgehecht aan of logisch geassocieerd zijn met andere elektronische gegevens en die worden gebruikt als middel van authenticatie”. Artikel 3:15a lid 4 Burgerlijk wetboek (Wet elektronische handtekeningen).

Uitleg salarisstrook

voor klanten die zijn overgaan naar Raet

Vanaf 1 januari 2008 zijn een 50-tal besturen overgestapt naar Raet. Hierdoor verandert ook de salarisstrook voor alle medewerkers van deze besturen. Hier vindt u een uitleg van deze salarisstrook. Tevens ontvangen alle medewerkers een uitgebreide handleiding bij hun salarisstrook die ook te vinden is op onze website www.dyade.nl.

door Herman de Wild

Het bovenste deel van de salarisstrook

Linksboven wordt afgedrukt:

- 23635:** Het nummer waaronder uw werkgever bij Dyade bekend is.
- 0026:** Het instellingsnummer. Hiermee kan uw werkgever het totale personeelsbestand onderverdelen.
- 0881026:** Een nummer ten behoeve van de administratie van uw werkgever, bijvoorbeeld uw afdelingsnummer. Daarnaast staat het registratienummer waaronder u bekend bent in de salarisadministratie. Daaronder zijn de naam-, adres- en woonplaatsgegevens vermeld van uw werkgever. Daaronder kan vermeld zijn over welke periode de salarisbetaling plaatsvindt (hier januari 2008). Tenslotte kunnen nog mededelingen worden afgedrukt die voor u van belang zijn, zoals 'Uw salaris is gewijzigd'.

Het onderste deel van de salarisstrook

Op dit onderste gedeelte worden in drie kolommen extra gegevens afgedrukt.

- > In de kolom **Algemene gegevens** zijn dat enkele persoonsgegevens zoals die in de salarisadministratie zijn opgenomen, bijvoorbeeld uw carrièrepatroon.
- > In de kolom **Berekeningsgegevens** zijn dat onder andere:
- > **Jaarln bijz.bel.** Dit is het jaarsalaris voor de bepaling van het percentage loonheffing volgens bijzonder tarief.
- > **Recht VT:** Het voor u gereserveerde bedrag vakantietoeslag (VT) over deze maand.
- > **Ln ZVW max tar:** De maximale grondslag waarover de inkomensafhankelijke bijdrage ZVW wordt berekend. De overige posten in deze kolom spreken voor zich of zijn voor u niet van belang.
- > In de kolom **Totalen t/m deze berekening** staat een aantal bedragen tot en met de lopende maand.

In de kolommen Algemene gegevens en Berekeningsgegevens kunnen meer of minder gegevens voorkomen dan op uw eigen salarisstrook of op de voorbeeld salarisstrook. Dit komt doordat uw werkgever extra gegevens kan laten afdrucken die hij van belang vindt.

23635 0026 0881026 260026

Columbus College
Schoolstraat 38
4411 AA Burgerdam

VOB College sal. Jan. 2008

Uw salaris is gewijzigd

Perc./ Aantal	Omschrijving	Berekening over	Beta
1,0000	Salaris	3524,00	3
	Spaarloon		
6,180 %	Premie pensioen	3172,68	
0,100 %	Premie AOP	2572,68	
2,650 %	Pr.VUT/FPU basis	4014,34	
	Inkomenstoelage		
7,200 %	MG ZVW basis	2602,60	
3,500 %	Pseudo premie MW	1872,14	
	Loonheffing	3220,75	
	Reiskostenverg		
7,200 %	Ink.afh.bydr ZVW	2602,60	
	Totaal		3
	Netto		2

Uitbetaling:
Bankgironummer: 228719186
Bankgironummer: 390198218

Algemene gegevens		Berekening
Salaris	3524,00	Uurloon overv
Minimumloon	1335,00	Uurloon O.R.T
Carrièrepatroon	LB	Arbeidskortin
Anc./functiejaar	1B	Jaarln Bijz.l
Werktijd factor	1,0000	SV-dagen
Arbeidsduur	159,72	Dgn loonheff
Periode periodiek	augustus	Salarisdagen
LH-tabel	wit	Periode grnds
Loonheffingskorting	ja	Recht EJD
Perc. LH Bijz.tarief	42,00	Recht VT
Geboortedatum	26-08-1965	Ln ZVW max t
Datum in dienst	01-01-2007	Jaargrondslag
Pensioenfonds	ABP	
Verzekerd ZVW/ZW/MW/WAO-WIA		
Nummer ink.verh	0701	
BSN/sofi-nummer	123457099	

Rechtsboven wordt afgedrukt:

Kavelnr: Dit nummer geeft aan wanneer de salarisverwerking bij Dyade is uitgevoerd.

Productie: Het nummer van de salarisproductie (maand), hier 01 (januari).

Wijz.stamgeg (wijziging stamgegevens): Het nummer van de maand en de laatste twee cijfers van het jaar waarin voor het laatst iets is gewijzigd in uw vaste gegevens (bijvoorbeeld: salaris, adres), hier 0108 (januari 2008).

Volgnummer: Het volgnummer van de salarisstrook die voor u is vervaardigd in dit kalenderjaar (hier 01, dus de eerste salarisstrook).

Periode: De maand waarop de productie betrekking heeft (hier 01: januari).

Jaar: Het kalenderjaar, hier 2008.

Daaronder wordt nogmaals uw registratienummer van de salarisadministratie afgedrukt en daaronder uw naam, adres en woonplaats.

Origineel

Kavelnr. GEVPO011
Productie 01
Wijz.stamgeg. 0108

Volgnummer 01
Periode 01
Jaar 2008

Reg.nr. 260026
De Heer JW Buitenhof

Dostbaan 9
4498 LP Burgerdam

Totalen		Ln Ln	LnLoonh	LnLoonh	Waarvan
Betaling	Inhouding	SV	tabel	tarief	eenmalig
524,00		J	3524,00		
	196,07	J	-51,09		
	2,57	J	-196,07		
	106,38	J	-2,57		
31,00		J	-106,38		
187,38		J	31,00		
	65,52		187,38		
	974,91		-65,52		
62,39					
	187,38				
804,77	1532,83				
271,94			3320,75		

220,85
51,09

Reden spaarloonregeling

gsggegevens

Totalen t/m deze berekening

Werk	22,06	Loon SV	3198,89
g	22,06	Arbeidskorting	120,25
ng	120,25	Pseudo premie WW	65,52
del,	43866,61	Inkomsten toeslag	31,00
ingen	23,00	Loon loonheffing	3320,75
PF	21,75	SV-dagen	23,00
	23,00	Dgn loonheffingen	21,75
	4014,34	Salarisdagen	23,00
	225,54	Periode grnds1 PF	4014,34
	281,92	Recht EJU	225,54
	2602,60	Recht VT	2248,72
	48172,11	Premie pensioen	196,07
		Premie ADP	2,57
		Premie VUT	106,38
		Loonheffing	974,91
		Ln ZVW max tar	2602,60
		Ink.afh.bydr ZVW	186,38

Het middendeel van de salarisstrook

Het middelste gedeelte van de salarisstrook bevat de feitelijke salarisberekening.

Van links naar rechts ziet u daar de volgende kolommen:

Perc./Aantal: In deze kolom staat het percentage, de factor of het aantal uren of dagen waarmee een berekening plaatsvindt.

Omschrijving: Een (verkorte) benaming van de diverse bedragen die uw salaris beïnvloeden.

Berekening over: Hier treft u een bedrag (de basis of grondslag) aan waarover de berekening met het 'percentage' of het 'aantal' plaatsvindt.

Totalen betaling en Totalen inhouding: De uitkomst van de berekening.

Ln SV: Loon voor sociale verzekeringen. In deze kolom wordt met de letter J (= Ja) aangegeven over welke bedragen de premies SV (Sociale Verzekering) moeten worden berekend. Het gaat dan om de premie pseudo WW.

Ln Loonh tabel: Loon waarover de loonheffing is berekend volgens de loonheffingstabel.

Ln Loonh tarief: Loon waarover de loonheffing is berekend volgens bijzonder tarief. Bij eenmalige betalingen, zoals bijvoorbeeld vakantietoeslag of overwerk wordt een percentage bijzonder tarief toegepast als dit voor u voordeliger is dan de loonheffingstabel.

Waarvan eenmalig: In deze kolom kunt u de bruto-netto berekening zien van de eenmalige of incidentele betalingen, zoals vakantietoeslag.

Tip voor klanten die zijn overgestapt naar Raet:

Haal deze pagina uit het magazine en hang 'm op in de lerarenkamer.

Raet

Raet

i Impuls brede scholen, sport en cultuur

Een nauwe samenwerking tussen de onderwijs-, sport- en cultuursector moet jongeren een rijke leeromgeving bieden. Om dit te bereiken hebben OCW, VWS, VNG en de vertegenwoordigers van de onderwijs-, sport en cultuursector op 10 december verdere afspraken gemaakt. In de overeenkomst Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur staat hoe het kabinet en de gemeenten meer brede scholen realiseren, sportverenigingen versterken en jongeren warm maken voor sport en cultuur. In de periode tot 2012 worden ongeveer 2500 combinatiefunctionarissen aangesteld die de verbindingen zullen maken tussen sport, onderwijs en cultuur. De financiering hiervoor komt van de ministeries van OCW, VWS en de deelnemende gemeenten.

e Extra ondersteuning voor arme kinderen

Arme kinderen moeten ook gelijke kansen krijgen om mee te doen. Staatssecretaris Aboutaleb van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vindt het van belang dat kinderen gelijke kansen hebben, ongeacht het inkomen van hun ouders. Het kabinet stelt hiervoor in totaal € 80 miljoen beschikbaar aan gemeenten. De staatssecretaris maakt begin 2008 afspraken met gemeenten om meer kinderen te laten deelnemen aan sport en cultuur of andere activiteiten. Het streven is dat het aantal kinderen dat maatschappelijk niet meedoet om redenen van armoede deze kabinetsperiode met 50 procent afneemt. Gemeenten mogen zelf weten hoe ze de doelen bereiken, zolang het geld maar bij kinderen terecht komt. Het geld moet daarom bij voorkeur worden ingezet voor concrete zaken: een computer, lidmaatschap van een sportclub of muziekschool bijvoorbeeld.

b Burgerservicenummer

Eind november is de Wet burgerservicenummer in werking getreden. Dit betekent dat het sofinummer voortaan burgerservicenummer (BSN) heet. Alleen de naam is veranderd. Een burger regelt al zijn zaken met de overheid voortaan met dit ene nummer. Ook de persoonsgebonden nummers van de leerlingen die u op grond van de Wet op het onderwijsnummer invoert in uw leerlingenadministratie, zijn nu dus identiek aan het BSN. Alleen voor leerlingen die géén burgerservicenummer hebben, maakt de IB-Groep een ander nummer aan.

e Extra investering in huisvesting Brede Scholen

Het kabinet stelt € 23 miljoen beschikbaar om knelpunten in de huisvesting van Brede Scholen op te lossen. De regeling treedt in 2008 in werking. Gemeenten kunnen het geld gebruiken voor nieuwe multifunctionele accommodaties alsook de renovatie van bestaande gebouwen. Ter ondersteuning komt er een Service Centrum Onderwijshuisvesting. Met de nieuwe regeling wil het kabinet gemeenten aansporen lokale coalities te vormen met bijvoorbeeld woningbouwcorporaties. Een criterium voor toekenning is daarom dat publieke en private partijen elkaar versterken. Om de ontwikkeling van brede scholen verder te ondersteunen komt er een dekkend netwerk van brede scholen in de 40 krachtwijken.

b Buitenschoolse opvang: tijdelijke subsidieregeling capaciteitsuitbreiding

Aanvragen voor subsidie worden op volgorde van binnenkomst bij CFI behandeld en goedgekeurd. Er is voor de 'Tijdelijke subsidieregeling capaciteitsuitbreiding buitenschoolse opvang' een subsidieplafond. Aanvragen worden daarom op volgorde van binnenkomst afgehandeld volgens het principe 'wie het eerst komt, die het eerst maalt'. Het is daarom belangrijk dat houders van kinderdagverblijven hun aanvraag zo snel mogelijk indienen. Voor meer info zie: www.cfi.nl.

Vergadering op vrije dag

1 *Mag ik een leerkracht laten terugkomen voor vergaderingen op een dag dat hij/zij niet ingeroosterd is?*

In de CAO-PO is bepaald dat een werknemer niet verplicht is op een voor hem niet reguliere werkdag terug te komen voor niet lesgebonden taken, behalve als er sprake is van incidentele, onvoorziene werkzaamheden van onderwijskundige of schoolorganisatorische aard.

Het uitgangspunt is dat er per jaar afspraken gemaakt worden op welke dagen in de week de parttimer wordt ingezet. In de praktijk werken parttimers jaar in, jaar uit op bepaalde dagen van de week, zonder dat dit ieder jaar besproken hoeft te worden.

Voor incidentele bijeenkomsten ligt dit wat anders. Dit zijn geen vaste dagen die ieder jaar dezelfde zijn. Echter, indien de werkgever in mei, voorafgaand aan het nieuwe schooljaar, de data voor de vergaderingen vaststelt, worden het daarmee reguliere werkdagen. Dit geldt ook voor de parttimer die normaal niet op de betreffende dag werkzaam is. Van de werknemer mag verwacht worden dat hij aanwezig is op deze dagen.

Uiteraard zijn er situaties denkbaar dat van een werknemer niet verlangd mag worden, gezien andere verplichtingen, aanwezig te zijn op de studiedag.

Het getuigt van goed werkgeverschap om in deze uitzonderingssituaties hier flexibel mee om te gaan.

Bron: AVS

Studiebijeenkomst op vrije dag

2 *Moeten de uren gecompenseerd worden die een leerkracht op een niet reguliere werkdag besteedt aan een studiebijeenkomst?*

Het antwoord is, dat wanneer de studiebijeenkomst onder de deskundigheidsbevordering valt, de bijeenkomst niet hoeft te worden gecompenseerd zolang het aantal uren deskundigheidsbevordering (de 50 procent door de werkgever in te vullen) door de leerkracht nog niet is volgemaakt.

Indien de bijeenkomst als een overige schooltaak wordt beschouwd, geldt hetzelfde. Er zal pas sprake zijn van compensatie als de bijeenkomst de uren van de afgesproken schooltaken dan wel van de deskundigheidsbevordering overschrijden.

Bron: AVS

Alle dieren zijn gelijk,

maar sommige dieren zijn meer gelijk dan anderen¹

Het onderwijsbeleid van de laatste vijftig jaar had als één van de prominente doelen: gelijke kansen voor iedereen. Niet alle kinderen maken een gelijke start, daarom is het van belang dat het onderwijs een bijdrage levert aan extra kansen voor kinderen die met een achterstand beginnen. Als je voor een dubbeltje geboren was, zou het mooi zijn als je toch tot een kwartje kon uitgroeien. Vooral de sociaal democraten hebben hier in het verleden stevig op ingezet. Maar wat was het resultaat?

door Hans Koster

De oorzaak van de ongelijke kansen

Professor Dronkers publiceerde daarover in Onderwijs, ruggengraat van ongelijkheid; dat werd uitgegeven door de WBS, het wetenschappelijk bureau van de Partij van de Arbeid. Dronkers is hoogleraar aan het Europees Universitair Instituut in Florence en al vele jaren onderzoeker naar de verschillende lagen² (door hem strata genoemd) in de samenleving.

Onderwijs hoort naar zijn opvatting kansen te bieden. Maar de goede bedoelingen leidden niet altijd tot goede resultaten.

Voor succes in het onderwijs is een aantal factoren van belang, vooral:

- > Bekwaamheid en ouderlijk milieu;
- > Segregatie tussen scholen en buurten;
- > Onderwijscondities op de scholen;
- > Openlijke en verborgen differentiatie.

Verschillen in bekwaamheid Deze ontstaan in de eerste levensjaren, als wisselwerking tussen biologisch gefundeerde mogelijkheden en stimuli uit de omgeving. De laatste grote fixatie vindt waarschijnlijk plaats in de pubertijd en alleen daarom al is 'coma zuipen' een slechte gewoonte op een slecht moment.

In de wisselwerking tussen omgeving en aangeboren mogelijkheden is het ouderlijk milieu van groot belang. Ouders met meer opleiding en hoger gewaardeerde beroepen kunnen hun kinderen gemiddeld meer 'meegeven' (zowel in aanleg als omgeving) dan laaggeschoolde ouders. In de vorige eeuw ging het onderwijs steeds meer mogelijkheden bieden aan kinderen uit lagere sociale milieus om omhoog te komen. De financiële barrières werden grotendeels weggenomen en het onderwijs was toen

een belangrijke factor voor sociale stijging. De eerste groep arbeiderskinderen die naar mulo en kweekschool ging werd gevolgd door kinderen die al dan niet rechtstreeks via de HBS doordrongen tot de universiteit. Op dit moment is het opleidingsniveau van de ouders een steeds betere indicator geworden van hun feitelijke bekwaamheden. Het verschijnsel van bekwaam, maar laaggeschoolde ouders komt nog voornamelijk voor in migrantengroepen. De rol van de ouders speelt een grote rol bij de selectie van het onderwijs dat het kind gaat volgen, vooral als de keuze op jongere leeftijd gemaakt wordt. De idee van de middenschool, waar deze keuze voor vervolgonderwijs pas gemaakt zou worden op het 16e jaar paste daarom in het sociaal democratische ideaal.

Segregatie tussen buurten en scholen De overeenkomst tussen buurt en school speelt een rol, maar in dezelfde buurt komen vaak zowel witte als zwarte scholen voor. Met name gemeentes willen vaak meer gemengde scholen tot stand brengen en beperken daarom de keuzemogelijkheid voor ouders door bijvoorbeeld een postcodebeleid. Dit werkt maar beperkt, juist omdat ouders uit de hogere milieus meer mogelijkheden zien en hebben om dit te omzeilen. Het komt volgens Dronkers ook voor dat segregatie de achterstand verkleint. Vooral islamitische scholen presteren vaak beter dan andere scholen met een vergelijkbare leerlingenpopulatie. Ook specifieke vrouwenscholen bieden een beter beeld dan gemiddeld (het onderzoek van Dronkers was op heel Europa gericht).

Segregatie heeft vooral een negatief effect op de scholen aan de onderkant door verschillende oorzaken: het onderwijsniveau is lager; de verwachting die de leerlingen van zichzelf hebben is lager; de effectieve onderwijstijd is lager, doordat er veel tijd van de leraren gaat zitten in het oplossen van andere problemen; de hulpbronnen van de ouders zijn minder, zowel financieel als cultureel en tenslotte is mede door dit alles de gemiddelde kwaliteit van de leerkrachten erg uiteenlopend.

De lagere prestaties komen in Nederland niet zo sterk naar voren doordat er geen landelijke vorm van meting van het eindniveau is. Docenten passen hun programma aan de leerlingenpopulatie aan, zowel bij scholen met leerlingen uit de hogere milieus als bij achterstandsscholen. Het verschil kan sterk

‘Leerlingen uit hogere milieus handhaven zich gemakkelijker en vaker in de hogere schooltypen terwijl leerlingen uit de lagere milieus veel vaker terugvallen naar een lager niveau’

oplopen, maar komt niet gemakkelijk aan het licht. In landen met een nationaal curriculum of gestandaardiseerd eindexamen valt dit wel snel op en is er meer impuls tot verbetering. Als de gemiddelde prestatie van een groep hoger ligt, zal ook de minder presterende leerling meer impulsen krijgen dan wanneer het hele niveau lager is. Dronkers haalt hier een oud Latijns spreekwoord aan: beter de geringste onder de adelaars, dan de grootste onder de musen.

De onderwijscondities op de scholen De laatste decennia zijn deze voor leerlingen uit achterstandssituaties niet verbeterd. De onderwijsvernieuwing was jarenlang in de richting van meer differentiatie en (in Nederland) meer adaptief onderwijs. Dat doet een beroep op bekwaamheden en ‘sociaal kapitaal’ die niet in alle bevolkingsgroepen even ruim voorradig zijn. Waar de onderwijsvernieuwers (Montessori, Dalton, Jenaplan, antroposofie, Nieuwe Leren) proberen de onderwijs- en leertijd te vergroten, boeken ze succes, maar als het niet aanslaat bij de doelgroep kan het effect tegengesteld zijn. De leertijd kan ook vergroot worden door huiswerk, maar ook dat wordt verschillend beleefd in de verschillende milieus. Het beeld lijkt duidelijk aan te geven dat de onderwijsvernieuwingen bij de hogere groepen aangeslagen zijn en daar mogelijk ook effectief waren, terwijl het bij achterstandsgroepen averechts werkte.

Scholen met veel moeilijke leerlingen hebben moeite de onderwijstijd effectief in te vullen. Er gaat veel tijd zitten in niet leerstofgebonden problemen van leerlingen. Daardoor bestaat het risico dat het docententeam de strijd opgeeft en de moed verliest. Dronkers acht de kans daartoe het grootst als docenten geen politiek of religieus waardepatroon hebben, dat ze helpt de strijd voort te zetten. In het verleden waren de sociaal democratische onderwijzers op binnenstadsscholen een voorbeeld voor velen, net als anderszins de religieuzen die les gaven op katholieke scholen. De beroemde leesmethode Veilig Leren lezen is ontwikkeld door frater Ceasarius en in eerste instantie uitgegeven door de drukkerij van de fraters van Tilburg; later uitgegroeid tot een naar bisschop Zwijsen genoemde uitgeverij. Dronkers vermoedt dat leraren op religieus geïnspireerde scholen de sisyfusarbeid mogelijk langer volhouden en heeft daarin enige zorgen over het openbaar onderwijs.

Dronkers is voorstander van gematigde competitie tussen de scholen. Door het feitelijk in de praktijk grotendeels wegvallen van het verzuilde onderwijs is die competitie in Nederland breed. Hij vermoedt dat dit tot de relatief goede resultaten van het Nederlandse onderwijs leidt, vergeleken met de Noord-Duitse deelstaten, waar dit anders is georganiseerd (geen eindtoets; geen concurrentie).

Differentiatie In het onderwijs is er in veel Europese landen een streven geweest naar uitstel van differentiatie naar schoolkeuze. In landen waar dit gelukt is (Zweden, Finland) speelt de invloed van het ouderlijk milieu op de keus van voortgezet onderwijs een veel kleinere rol dan in Nederland of Duitsland. Gedifferentieerde scholen waar verschillende vormen van voortgezet onderwijs in zijn opgenomen, hebben geen positief effect. Leerlingen kunnen dan binnen dezelfde school wel doorstromen naar een hoger niveau en afdalen naar een lager, maar het effect daarvan is niet wat beoogd is. Leerlingen uit hogere milieus handhaven zich gemakkelijker en vaker in de hogere schooltypen (spontaan, of geholpen door ouders) terwijl leerlingen uit de lagere milieus veel vaker terugvallen naar een lager niveau. Het lijkt er op dat veel leerlingen, als ze de kans krijgen, grote waarde hechten aan energiebesparing voor zichzelf op dit gebied. Als dan de stimulans uit het ouderlijk milieu ontbreekt is terug laten vallen in het peloton veel gemakkelijker dan een uitlopen naar een kopgroep.

In dit kader is het aardig de boze uitval van de vroegere communistenleider Marcus Bakker aan te halen toen de middenschool ingevoerd zou worden: “Nu kunnen eindelijk ook de arbeiderskinderen naar het gymnasium, schaffen ze het gymnasium af”.

Kenmerken van het beleid Het onderwijsbeleid vanaf de jaren zestig stuurde op een cultuurverandering in de school. Het klassikale onderwijs werd tot fossiel verklaard en de nieuwe mens zou breder ontwikkeld zijn. Kennis was macht en alleen daarom al verdacht. Kenmerkend waren:

> **Underschatting van de successen tot de jaren zestig**

Van 1945 tot ongeveer 1960 is de ongelijkheid in het onderwijs gestaag verminderd. De groei van de welvaart (althans het verminderen van de zware armoede) maakte voor veel kinderen >>

- >> een vervolgopleiding na de lagere school mogelijk. De tussenvormen tussen lagere school en HBS (mulo, mms) en de vervolgoopleidingen die daarop aansloten (kweekschool) gaven nieuwe mogelijkheden. Het vroegere klassenonderwijs verdween nagenoeg.
- > **Opkomst didactische werkvormen**
Dronkers noemt als tegenstellingen Kees Boeke en Theo Thijssen. Boeke startte een experimentele school met veel aandacht voor individuele ontplooiing (De Werkplaats Kindergemeenschap) in het chique Bilthoven met o.a. de prinsessen als leerling. Theo Thijssen was onderwijzer op een school in een arbeidersbuurt in Amsterdam, waar hij probeerde kinderen uit achterstandsbuurten tot hogere prestaties te krijgen. Zijn school was niet gesorteerd in prinsessen, maar had als kenmerkende leerling Ciske de Rat. In de sociaaldemocratie heeft Boeke gewonnen. De individuele ontplooiing kwam hoger in aanzien dan een zo hoog mogelijk eindniveau voor zoveel mogelijk kinderen. Juist kinderen die van huisuit niet veel bagage hebben meegekregen, profiteren het minst van de nieuwe mogelijkheden.
- > **Openbare meting van schoolprestaties**
Na 1945 begonnen veel sociaaldemocratische gemeentebesturen te streven naar meting van schoolprestaties aan het eind van de lagere school. Objectieve meting zou ook ouders uit lagere sociale milieus kunnen overtuigen van de mogelijkheden van hun kind. De leerkrachten zouden hiermee een objectieve toets in handen krijgen om ook hun eigen handelen te evalueren. De toelatingsexamens van de verschillende vormen van voortgezet onderwijs zouden in de Mammoetwet (1968) vervangen worden door schooltoetsen voor iedereen, te maken door (meestal) het CITO. Tegelijkertijd kwam er een tegenbeweging op die toetsen verdacht maakte. Het was een klasseninstrument dat alleen kennis zou meten; een kind was zoveel meer dan kennis. Die toetsen benadrukten de ongelijkheid en hielden die alleen maar in stand. Het meten van schoolkwaliteit was al helemaal fout. De tegenbeweging had op veel plaatsen meer succes dan de aanvankelijke beweging. Weldra waren de prestaties van ieder kind op school even goed. De daaropvolgende selectie in het bedrijfsleven, waar de 'softe' cultuur minder dominant was, bleek erg hard te zijn. De fout werd niet in de school gezocht, maar in de boze buitenwereld.
- > **Blijvende ongelijkheid**
Dit gelijkheidsideaal leidde niet tot gelijkheid. Ouders uit de hogere lagen probeerden zich toch weer te profileren. Het gymnasium werd veel populairder dan op grond van de belangstelling voor de klassieke oudheid kon worden verwacht. Op dit moment is tweetalig onderwijs aan een opmars bezig. Beide soorten onderwijs (met klassieke of moderne talen) trekken vooral leerlingen uit de hogere milieus. Ouders uit die categorie bewegen hemel en aarde om hun kinderen voor het vmbo te behoeden. De opmars van particuliere scholen voor de eindfase van het voortgezet onderwijs of zelfs voor het hele traject zijn daar een voorbeeld van. Deze scholen zijn zeer kostbaar voor de ouders (Luzac € 12.500,- tot € 15.000,- per jaar), want ze worden niet gesubsidieerd door de overheid. Het houdt daardoor de sociale ongelijkheid wel in stand. Deze ouders klagen vervolgens over het vmbo als mislukte onderwijsvorm, terwijl zestig procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs deze schoolvorm bezoekt.
- Wat te doen?** Goed bedoeld beleid heeft niet altijd het effect gehad dat onderwijskansen met name voor achterstandsleerlingen vergroot werden. Wat kan wel helpen? Dronkers geeft adviezen voor het onderwijsbeleid.
 - > **Investeren in vroege ontwikkeling van bekwaamheid**
Net zomin als op Animal Farm (De boerderij der dieren) van George Orwell zijn alle kinderen gelijk. Hun startpositie verschilt sterk, maar dat is niet iets om je bij neer te leggen. Juist in de voorschoolse fase valt er al veel te bereiken. Het onderwijsbeleid zou sterker gericht moeten zijn op vroege bestrijding van achterstanden, dan op reparatie achteraf. Gerichte opvoedingsvoorlichting en hulp aan ouders (kijken achter de voordeur) is daarvoor wel het minst dat ingezet moet worden.
 - > **Gerichte hulp aan ouders bij het in stand houden van hun relatie**
Beëindiging van een relatie zou pas toegestaan mogen worden, nadat er een goede regeling is getroffen voor de kinderen. Jonge kinderen zijn vaak de dupe van een scheiding en daarom zijn flitsscheidingen in die situaties natuurlijk helemaal uit den boze.
 - > **Betaalbare en kwalitatief goede kinderopvang**
Voor medewerkers in de kinderopvang zou hbo-niveau vereist moeten zijn. Dit niveau moet ook

vereist worden voor buitenschoolse opvang. Alleen op die manier kan het ook voor kinderen uit lagere milieus bijdragen aan hun verdere ontwikkeling.

> **Gelijkwaardige onderwijscondities op de scholen**

Gelijke en voldoende financiering van de scholen en daardoor tegengaan van aanvullende financiering door ouders of anderen.

> **Handhaving van de kwaliteitseisen en centrale en openbare meting van eindresultaten**

Het tegemoet komen aan leerlingen door de eisen te verlagen, leidt tenslotte tot minder kansen op de arbeidsmarkt. Een diploma hoort aan te geven welke kennis en vaardigheden de leerling beheerst. Als opleidingen de diploma-eisen verlichten, zal dit tot effect hebben dat alle diploma's onbetrouwbaar worden en daardoor zinloos. In dat geval gaat de arbeidsmarkt selecteren en die doet dat minder zachtzinnig dan de scholen. Een school die onder de maat presteert moet geen lang verbetertraject krijgen, maar onmiddellijk gesloten worden. Aan een verbetertraject hebben de leerlingen niets, want een kinderleven kan niet gerecycled worden. Het onderwijs moet in een keer goed zijn.

> **Gezamenlijk bestuurde scholen**

Scholen zijn meer effectief als de mensen waar het in de school om gaat: leerlingen, leraren en ouders er meer bij betrokken zijn. De betrokkenheid kan groter worden als ouders en leraren mede-eigenaar van de school worden. Dat nieuwe bestuur zou daarna aangevuld kunnen worden met maatschappijvertegenwoordigers (bijv. uit de gemeente of religieuze gezindte van de school). De school wordt zo bestuurd door een maatschap van leraren, aangevuld met vertegenwoordigers van de consumenten en de maatschappij. De huidige cultuur waarin het management van scholen dominant is vindt Dronkers niet positief voor de betrokkenheid van de leraar.

> **De mogelijkheid van stapelen en doorstromen moet beter worden**

De vroeger bekende weg van lbo naar mbo en zelfs hbo en universiteit moet weer ruimer opengesteld worden. Juist trage starters uit lagere sociale milieus kunnen hier van profiteren, omdat ze hun aanvankelijke achterstand werkende weg in kunnen lopen.

> **Tertiair onderwijs hoeft niet vrijwel gratis te zijn**

Het geld voor het onderwijs moet ergens vandaan komen en het is tenslotte een verdelingsvraagstuk waar het wordt ingezet. In het tertiair onderwijs kunnen leningen een grote rol spelen, zeker als die prestatieafhankelijk gemaakt worden. De overheid kan dan ook nog enige sturing proberen te geven door opleidingen waar grote maatschappelijke behoefte aan is, extra te bevoordelen.

Hoe verder? Het is duidelijk dat de adviezen van Dronkers bij minister Plasterk niet aan dovemansoren gericht zullen zijn. De minister heeft al publiek aangegeven dat de onderwijsvernieuwingen van de laatste decennia geleid hebben tot een daling van het niveau, terwijl het omgekeerde nodig is voor een kenniseconomie. Dronkers gaf aan de commissie Dijsselbloem te kennen dat hem jarenlang niet om advies was gevraagd, maar het tij lijkt te keren.

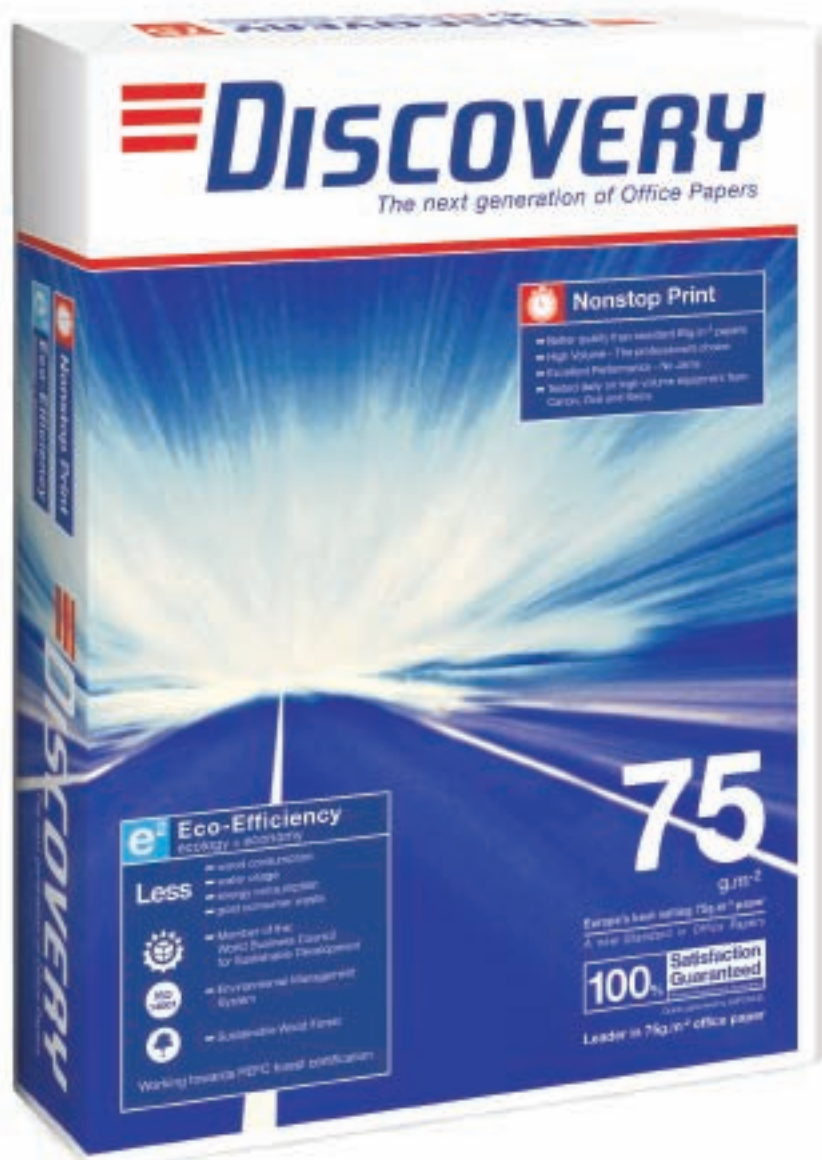
Dit artikel is mede gebaseerd op het boek van prof. Dronkers: *Ruggengraat van ongelijkheid*; uitgave WBS (www.wbs.nl). ●

¹ Naar een citaat uit Georg Orwell: *Boerderij der dieren*; voor het eerst uitgegeven in 1945.

² In dit artikel wordt verder vanwege de aansluiting bij het spraakgebruik gesproken van hogere en lagere milieus.

DISCOVERY

The next generation of Office Papers

het is lichter en efficiënter!
23% minder energie!
14% minder water!
18% minder hout!

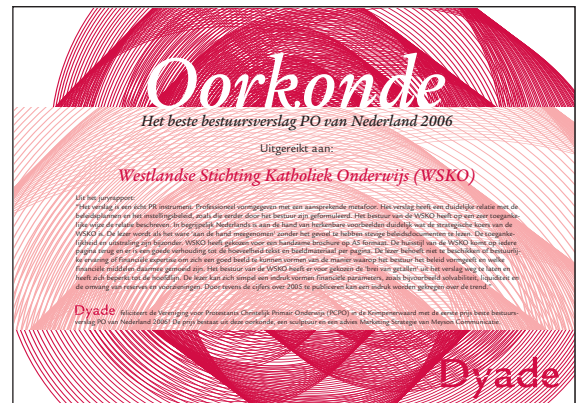

Proost en Brandt

Bestuursverslag over 2007: Hou het simpel en aangenaam voor de lezer

Twee besturen PO hebben de prijs voor het beste bestuursverslag 2006 gewonnen. Het gaat om de Westlandse Stichting voor Katholiek Onderwijs (WSKO) en PCPO Krimpenerwaard. In het vorige magazine vroegen we een reactie aan PCPO Krimpenerwaard. In dit nummer is het de beurt aan het College van Bestuur van de WSKO.

door André van Oort

Welke reacties heeft u gekregen op de uitslag?

“We hebben heel bemoedigende reacties gekregen, die bevestigen dat we op de goede weg zijn. Zo hebben we diverse reacties ontvangen van directeuren, leerkrachten en leden van de Raad van Toezicht. Van één van onze partners, de Rabobank, hebben we een mooi boekje ontvangen.”

U heeft de prijs gewonnen. Wat is de sleutel van het succes?

“De sleutel tot het succes is de passie die wij in ons werk hebben, samen beleven en proberen uit te dragen. WSKO is in april 2006 ontstaan uit een fusie van twee Westlandse schoolbesturen. In feite was 2007 het eerste volledige verslagjaar voor WSKO. Wij hebben een schoolbestuur met ambitie en wilden daarom het eerste jaar meteen met een verslag voor de dag komen dat afwijkt van het gebruikelijke. Wij zijn heel blij daar op een goede manier in geslaagd te zijn. Deze prijs is voor ons een bevestiging.”

Welke werkzaamheden voor de totstandkoming van het verslag heeft u uitbesteed en wat is uw eigen inbreng?

“Er is binnen WSKO een regiegroep samengesteld, waarin het idee is gevormd om mensen van binnen en buiten de stichting aan het woord te laten over

het thema passie binnen WSKO. Vervolgens heeft de regiegroep een lijst gemaakt van mensen, die hiervoor benaderd konden worden. Een professionele journaliste heeft de interviews afgenomen en de teksten gemaakt. Daarnaast is er een vormgever aan het werk gegaan. De contouren voor de vormgeving (qua formaat en toegankelijkheid) zijn in de regiegroep bepaald.”

Wat vindt u van het verslag van de PCPO Krimpenerwaard?

“Het verslag van PCPO Krimpenerwaard is erg volledig, maar het is duidelijk vanuit een heel andere optiek benaderd dan WSKO heeft gedaan.”

Gaat u het bestuursverslag over 2007 op dezelfde wijze doen of gaat u nog aanpassingen aanbrengen?

“We hebben daar al ideeën over, maar het blijft nog een verrassing.”

Welke tip heeft u voor besturen die volgend jaar de prijs willen winnen?

“Als tip zouden wij willen meegeven: hou het simpel en aangenaam voor de lezer.” ●

In (Hoek van) Holland staat een school

De omhelzing van een splinternieuw gebouw en een progressief onderwijssysteem.

De donkere dagen voor de jaarwisseling. Voor de rubriek 'in the spot' is uw reporter op weg naar Hoek van Holland. Op weg naar een zogenaamde éénpitter: De Driemaster. Gastheer is de heer Hans van der Gaag (directeur). In Hoek van Holland staat een nieuwe school waar een progressief onderwijssysteem en een bijzondere architectuur elkaar ontmoeten en omhelzen. In mei 2007 werd het hagelnieuwe gebouw van De Driemaster geopend. Daar willen we meer van af weten.

door Herman de Wild

Missie van De Driemaster

De Driemaster staat voor een basisschool, gebaseerd op de christelijke identiteit, geïnspireerd vanuit de protestantse beginselen, met kwalitatief goed onderwijs en aandacht voor elkaar, hetgeen niet alleen gestalte krijgt op onderwijskundig terrein, maar zeker ook door de aandacht die gegeven wordt in de sociale omgang met elkaar.

Een school waar talenten van leerlingen verder worden ontwikkeld en waar persoonlijke zorg aan leerlingen wordt gegeven. Waar de kinderen zelfredzaamheid, zelfstandigheid en onderscheidend vermogen wordt aangeleerd c.q. zich eigen kunnen maken, teneinde zo goed mogelijk voorbereid te zijn op de volgende stap naar het Voortgezet Onderwijs.

Een school die maatschappelijke betrokkenheid en besef van waarden en normen hoog in het vaandel heeft. Waar kinderen ervaring opdoen in de context van de multiculturele samenleving, zodat zij de nodige bagage meekrijgen om zich verder te ontwikkelen tot een evenwichtige en kritische deelnemer aan de samenleving.

Een kwalitatief goede school met aantoonbare meerwaarde! Waarbij het kwaliteitsaspect niet alleen het onderwijs behelst. De Driemaster streeft kwaliteit na op alle beleidsterreinen. Om je als kwalitatief goede school te positioneren is allereerst kennis en inzicht noodzakelijk van het product (onderwijs), de omgeving, de ontwikkelingen, invloeden en regelgeving. Vervolgens dienen duidelijk omschreven en meetbare doelen te worden opgesteld. Er zullen ook meetmomenten en meetinstrumenten moeten worden bepaald waarmee behaalde resultaten kunnen worden getoetst aan de doelstellingen.

Kunt u in het kort aangeven wat het progressieve is aan het onderwijssysteem?

“In het jaar 2002 bezocht de directie en een collega van onze school een voorlichtingsavond van een school voor voortgezet onderwijs waar alles over de Tweede Fase zou worden uitgelegd. Kern van het betoog op deze voorlichtingsavond was dat leerlingen die de Tweede Fase in gingen een grote mate van zelfstandigheid moesten bezitten teneinde succesvol te zijn in hun verdere opleiding.

Op de vraag wat er gebeurde met leerlingen die deze zelfstandigheid niet bezaten, liep het gesprek vast. Het VO wist blijkbaar moeilijk om te gaan met deze problematiek.

Teruggekomen op onze eigen basisschool “De Driemaster” werd in de eerstvolgende teamvergadering over deze problematiek gesproken en kwamen we al snel tot de conclusie dat wij, als basisschool, een zeer belangrijke rol konden spelen in het meer verzelfstandigen van leerlingen.

Een LIO-stagiaire kreeg als afstudeeropdracht een onderzoek in te stellen naar alle mogelijkheden binnen de school om tot vergaande zelfstandigheid te komen bij leerlingen. Uit dit onderzoek rolden tal van mogelijkheden die uiteen liepen van het aanraden aan ouders hun kinderen zichzelf te laten aankleden tot het gebruik van symbolen in de groepen voor uitgestelde aandacht, samenwerking met medeleerlingen en ‘stil’ werken (toetsituaties).

Er werden vaste instructiemomenten vastgelegd, maar vervolgens bepaalden de leerlingen zelf aan welk vak ze wilden gaan werken. In de groepen 1 t/m 4 kwamen planborden met daarop de dagplanning. In groep 4 t/m 6 kregen de kinderen een ‘papieren’ dagplanning met afkruisingsmogelijkheden per vak als dat vak klaar was en in de groepen 7 en 8 wordt gewerkt met een weekplanning.

De leerlingen kijken vanaf de tweede helft van groep 4 zelf hun werk na en laten het vervolgens controleren bij de leerkracht. Kinderen in een klaslokaal zijn vaak met verschillende vakken aan de slag, met als gevolg een chaotische verspreiding van materialen en methoden door de lesruimte.

Een andere LIO-stagiaire kreeg als afstudeeropdracht een onderzoek te doen naar “Werken in hoeken”. Van de resultaten van dit onderzoek werd door de school weer gebruik gemaakt en zo werden in ieder klaslokaal hoeken gecreëerd. Ongeveer tegelijkertijd speelde binnen het onderwijs het onderwerp: “Onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen” een belangrijke rol. Het schoolteam heeft

hierover een aantal lezingen bijgewoond waaruit voortkwam dat De Driemaster statistisch gezien een aantal van deze kinderen binnen de muren moest hebben, maar er (waarschijnlijk) te weinig mee deed. Onderzoek is gedaan naar de materialen die we binnen de school hadden om aan de behoeften van deze kinderen tegemoet te komen en welke materialen de school mogelijk zou moeten aanschaffen. Vervolgens werd een koppeling gemaakt tussen niveaus van leerlingen en zelfstandig werken.”

Kunt u aangeven welke niveaus u herkende?

“Er is uitgegaan van drie niveaus per groep:

- > Geel: Leerlingen die (ver) vooruit lopen op de stof die voor hun leerjaar geldt;
- > Rood: De gemiddelde leerling;
- > Groen: Leerlingen die extra hulp behoeven.

Ook nu werd onderzoek gedaan naar de groepsorganisatie/management teneinde alle drie de niveaus volledig tot hun recht te laten komen. Tijdens dit onderzoek moesten we tot de conclusie komen dat wanneer bijvoorbeeld één groep 6 drie niveaus heeft, twee groepen zes ook drie niveaus hebben, je die groepen dan horizontaal zou kunnen combineren waardoor je voor die ene (grote) groep zes twee leerkrachten beschikbaar hebt. Hierdoor werd de begeleiding van de drie niveaus aanmerkelijk simpeler.”

Ik begrijp de uitdaging en de niveaus; wat waren de vervolgstappen?

“Er werd besloten één jaar met een groep 7 een experiment aan te gaan. Twee aangrenzende lokalen werden voor 34 leerlingen ingericht. Al snel kwamen de problemen: instructie, kringgesprekken of een verjaardag vieren in een kleine ruimte (één van de twee lokalen) met zoveel kinderen was erg moeilijk. In het instructielokaal moesten de tafels vrijwel allemaal verdwijnen om ruimte te maken voor de leerlingen en de boeken moesten noodgedwongen op schoot gehouden worden. Er was geen tussendeur in de lokalen dus de kinderen moesten over de gang van het ene naar het andere lokaal, maar over diezelfde gang gingen kinderen van andere groepen naar de toiletten en garderobes, kortom: chaos. Besloten werd dat de leerkrachten tegelijkertijd instructie zouden geven in de twee lokalen. De gele groep kreeg apart instructie van de rode en de groene. Geel kon aan het werk en rood even later ook. Eén leerkracht was nu constant beschikbaar voor de groene groep, ze werden begeleid aan de hulptafel terwijl de andere leerkracht de rode en de gele groep begeleidde. Volgende probleem was voor een aantal kinderen met een zwakke concentratie, het leergeruis (overleg tussen leerlingen) in de groep. Omdat de school over een leeg lokaal beschikte werd hier een >>

- >> ‘stilteruimte’ van gemaakt. Kinderen die bewust kozen voor deze ruimte werden er aan gehouden dat ze daar dan ook stil moesten werken. Na een jaar van experimenteren, bijstellen en veranderen blijken, volgens het leerlingvolgsysteem, de resultaten in de groep licht te zijn verbeterd. Vervolgens wordt het systeem geïntroduceerd voor de groepen 1, 2 en 4 t/m 8. Muren in lokalen worden deels doorgebroken teneinde minder onrust in de school te veroorzaken en een constante verfijning van het systeem zorgt ervoor dat de resultaten een behoorlijke stijging ondergaan. Kinderen uit de gele groep kunnen een, dusdanig grote, voorsprong opbouwen op de rest van de groep dat de mogelijkheid van ‘tussentijdse overgang’ naar de volgende groep wordt ingebouwd. Leerlingen in groep 8, die in december klaar zijn met de basisschoolstof, krijgen stof uit het VMBO aangeboden. Voor echte bollebozen worden vakken als Spaans, Latijn en Filosofie aangeboden. Het eerste half jaar in groep 3 blijft een probleem omdat leren lezen en rekenen een vrij klassikaal proces is. Vanaf februari bestaat ook daar de mogelijkheid met de 3 niveaus te gaan werken.”

Was de implementatie van dit proces voor het gehele team een eitje, waren er geen weerstanden?

“Natuurlijk wel! Leerkrachten die al jaren gewend waren klassikaal te werken op hun eigen eilandje, gruwden soms van de veranderingen (‘Het ging toch altijd goed’). Nu moest er opeens in niveaus gewerkt worden. Samen in één groep staan met een collega die zag hoe jij les gaf was voor enkelen een enorme bedreiging. In teambijeenkomsten is gehuild,

gedreigd en zijn harde woorden over tafel gegaan, maar uiteindelijk is het gehele team er toch voor gegaan.”

Een logische stap lijkt de vertaling van het onderwijskundig systeem naar een bouwkundige oplossing. Hoe is dat aangepakt?

“De Driemaster is, gedurende de implementatie van het nieuwe onderwijskundige systeem, een fusieschool met twee aparte gebouwen die ongeveer 1 kilometer uit elkaar liggen.

In het ene gebouw, een “echt” oude school, is de bovenbouw gevestigd, in het andere gebouw, met een enorme onderhoudsachterstand, zit de onderbouw. Het bestuur van de school probeert al jaren tevergeefs te komen tot de nieuwbouw van één nieuwe school waar alle leerlingen en leerkrachten gezamenlijk hun plaats in kunnen vinden. Iedere poging hiertoe loopt echter stuk. Groot was dan ook de blijdschap toen de Gemeente Rotterdam ons benaderde met (financiële) initiatieven. Gretig heeft het bestuur deze mogelijkheden benut. er werden constructieve gesprekken gevoerd met ambtenaren van verschillende diensten in Rotterdam en de toestemming voor nieuwbouw komt er!

Dit is het begin van een droom: Een nieuw onderwijskundig systeem en nu ook nog een nieuw gebouw waarin heel veel zaken die in de oude gebouwen onmogelijk waren of erg stroef verliepen in één keer opgelost konden worden. Bestuur en directie hebben dagen door Nederland getoerd om scholen te bekijken, ideeën op te doen. Het resultaat was dat er werd gekozen voor een rond schoolge-

Hans van der Gaag ging na zijn opleiding tot onderwijzer ben werken op een kleine school in Moerdijk (N.Br.).

Toen hij 27 jaar was werd hij 'Hoofd der School'. In 1985 is hij zijn loopbaan als directeur van de "Hoekse Hillschool" begonnen en na een korte onderbreking werd hij directeur van "De Driemaster".

bouw (model: aangesneden taart) met 3 trappenhuizen aan de zijkant van het gebouw waardoor de leerlingen hun lokaal vanaf het schoolplein konden bereiken, direct achter de trappenhuizen bevinden zich de garderobes en toiletgroepen voor de kinderen, wat weer betekent dat de verdiepingspleinen vrij zijn van 'kinderverkeer' en uitstekend kunnen worden gebruikt als extra lesruimten, computerruimten of gewoon om te schaken en dammen. Tussen twee lokalen wordt in plaats van de tussenmuur een schuifwand geplaatst, zodat een grote groep kinderen met twee leerkrachten daar gemakkelijk aan het werk kan zijn, maar waar ook de mogelijkheid bestaat met kleinere groepen te werken. Bij iedere groep werd een "stilteruimte" gebouwd (een lokaal-

tje voor 6 á 8 leerlingen). Iedere groep kreeg de beschikking over een Smartbord.
Er kwamen een lift en rolbanen voor invaliden.
Na enkele weken gebruik van deze locatie kwamen de enthousiaste reacties van de leerkrachten: Alle onderdelen van het onderwijsleersysteem vielen ineens veel beter op hun plaats en na enkele jaren van afzien in verouderde locaties werd onderwijs geven weer een genot. En dat zal als het aan bestuur en directie ligt ook zo blijven.” ●

Dienstverlening Dyade

Dyade heeft specialisten in huis om uw onderwijskundige doelstellingen of systemen te vertalen naar bouwkundige oplossingen. U kunt daarvoor contact opnemen met Dyade Advies, Onderwijshuisvesting (020) 585 95 70.

Onderwijshuisvesting

Is uw school te klein? Heeft u behoefte aan integraal (operationeel en strategisch) huisvestingsbeleid? Wilt u uw school vernieuwen of heeft u geen onderhoudsplanning voor uw school? Hoe pakt u dat aan? Aan welke eisen moet u voldoen? Wat zijn uw kredietmogelijkheden binnen de lumpsumbekostiging? Wat zijn de subsidiemogelijkheden? Wie regelt de contacten met lokale overheden over vergunningen, bestemmingsplannen etc.? Hoe krijgt u alle betrokkenen bij elkaar? Hoe ontwikkelt u een optimaal huisvestingsplan? Hoe krijgt u het door u gewenste resultaat?

Vertaal uw onderwijshuisvestingswensen in een verantwoorde (bouwkundige) oplossing.

Wilt u meer weten over de dienstverlening van Dyade op het gebied van huisvesting? Kijk dan op onze website; www.dyade.nl of bel (020) 585 95 70.

Dyade

Waar vindt u ons?

Dyade Amersfoort

Amersfoort

Utrechtseweg 371 | Postbus 1402 | 3800 BK Amersfoort
tel. (033) 469 82 00 | fax (033) 461 28 49

Dyade Ede

Ede

Horapark 3 | Postbus 8040 | 6710 AA Ede
tel. (0318) 67 51 11 | fax (0318) 62 23 63

Dyade Nieuwegein

Centraal Bureau

Fakkelstede 2 | Postbus 611 | 3430 AP Nieuwegein
tel. (030) 630 56 00 | fax (030) 630 56 91

Nieuwegein

Fakkelstede 2 | Postbus 611 | 3430 AP Nieuwegein
tel. (030) 602 85 60 | fax (030) 602 85 91

Dyade Noord-Holland

Amsterdam

Slotermeerlaan 69 | Postbus 9052 | 1006 AB Amsterdam
tel. (020) 585 95 00 | fax (020) 585 95 55

Aalsmeer

Zwarteweg 123 | Postbus 111 | 1430 AC Aalsmeer
tel. (0297) 38 82 88 | fax (0297) 38 82 99

Dyade Rotterdam-Middelburg

Rotterdam

Scheepmakershaven 64 | Postbus 1080 | 3000 BB Rotterdam
tel. 088 - 392 33 33 | fax (010) 414 72 27

Middelburg

Dam 10 | 4331 GJ Middelburg
tel. (0118) 61 11 59 | fax (0118) 61 30 46

kijk op www.dyade.nl voor een routebeschrijving

Dyade managementloket 088 - 392 33 36. Het managementloket is bereikbaar van 08.30 - 16.00 uur.

Ook bereikbaar via managementloket@dyade.nl.

Dyade heeft ten behoeve van al haar klanten mantelcontracten afgesloten. Omdat wij onderhandeld hebben voor alle klanten van Dyade, hebben wij condities bedongen die u als klant afzonderlijk nooit kunt bedingen. Als klant van Dyade kunt u van deze gunstige condities (gratis) profiteren.

Zie www.dyade.nl Diensten > Dyade Voordeelservice. Voor algemene informatie belt u met (030) 630 56 12.

Dyade
> Voordeelservice

De belangrijkste mantelcontracten

Dienst / product	Partner van Dyade	Uw voordeel	Hoe u kunt deelnemen?
Bankarrangement	> ING Bank/Postbank > ABN-AMRO	> hoge rente op rekeningcourant > beleggen onder de onderwijs condities > geen bankkosten	Aanmelden via de vestiging
Elektronische beveiliging	Initial Varel Security	> beveiligingsoplossingen op maat	Aanmelden via tel. (020) 651 61 14
IP Aanvullingsplan	ABP/Loyalis	> 20% korting	Aanmelden via tel. (045) 579 61 11
Kopieermachines	Rex-Rotary	> lage all-in afdrukprijs	Aanmelden via de vestiging
Motorrijtuigenverzekering	Univé	> 10% korting	Aanmelden via de vestiging
Papier print- en kopieerpapier	Proost & Brandt	> goede kwaliteit papier tegen een bodemprijs	Inschrijven via www.dyade.nl > Diensten > Dyade Voordeelservice
(Personeels)advertenties het plaatsen van advertenties in de media	Meyson communicatieadviesbureau	> tot 35% korting op reguliere advertentietarieven	Aanmelden via tel. (020) 585 95 73 of per mail advertenties@dyade.nl
Schoolmeubilair	Presikhaaf	> aantrekkelijke (leverings)condities	Aanmelden via tel. (026) 368 56 85
Verbruiksmateriaal pennen, potloden, stiften, linialen etc.	Ahrend	> geen verzendkosten bij een laag bestelbedrag > hoge kortingen (tot 38%)	Inschrijven via www.dyade.nl > Diensten > Dyade Voordeelservice
Website het maken van een eigen site voor bestuur of school	Meyson communicatieadviesbureau	> u kunt gebruik maken van een pakket dat speciaal voor het onderwijs gemaakt is	Aanmelden via tel. (020) 585 95 73 of per mail advertenties@dyade.nl
Ziektekostenverzekering	VPZ/VGZ	> lage premie	Aanmelden via www.dyade.nl > Diensten > Dyade Voordeelservice

Elke maand >

Formulier maandopgave geweigerde vacatures toezenden aan Cfi als een vacature geweigerd wordt door een eigen wachtgelder. Een kopie van het formulier aan de afdeling Dyade Personeel zenden.

Elke maand >

Vervangingsmutaties tijdig indienen (binnen drie maanden). Wanneer de termijn wordt overschreden, kunnen de kosten niet meer worden gedeclareerd bij het Vervangingsfonds.

Elke maand >

Gewerkte invaldagen moeten liefst direct, maar uiterlijk vóór de 5e van de volgende maand voor verwerking worden aangeboden.

Elke week >

Toezenden personeelsmutaties aan de afdeling Dyade Personeel. Wij verzoeken u personeelsmutaties gespreid - bijvoorbeeld wekelijks - aan te bieden via Dyade Extranet > Dyade Personeel > Web Personeelsmutaties. Ook als u nog op de 'ouderwetse' manier via formulieren aanlevert, is het van belang de mutaties niet tot vlak voor de uiterste datum op te sparen.

Elke dag >

Nieuwe en korttijdelijke werknemers voor start van werkzaamheden melden bij de Belastingdienst. De volgende gegevens moeten worden aangeleverd:

- > loonheffingsnummer*
- > burgerservicenummer*
- > naam werknemer*
- > geboortedatum werknemer*

De melding kunt u doen via de formulieren in Web Personeelsmutaties en via het faxformulier (te downloaden via www.dyade.nl > Personele administratie > Formulieren > Mutatieformulieren).

CASO

RAET

07/02

11/02

Mutaties die uiterlijk voor 17.00 uur worden ingeleverd, worden verwerkt in het salaris van februari.

20/02

22/02

Laatste mogelijkheid blokkering (vóór 16.00 uur) salarisbetaling februari.

25/02

25/02

Het salaris over de maand februari wordt uitbetaald.

05/03

12/03

Mutaties die uiterlijk voor 17.00 uur worden ingeleverd, worden verwerkt in het salaris van maart.

18/03

21/03

Laatste mogelijkheid blokkering (vóór 16.00 uur) salarisbetaling maart.

25/03

25/03

Het salaris over de maand maart wordt uitbetaald.

VERSNEL UW ONDERWIJSADMINISTRATIE!

MET ONE ACTION FLOW VAN REX-ROTARY

Is het voor uw onderwijsinstelling van belang dat papieren documenten na scanning zonder tijdverlies op de juiste plek terechtkomen, zoals in de diverse leerlingendossiers? Wilt u uw onderwijsgegevens snel en eenvoudig aanleveren bij de juiste persoon, bijvoorbeeld bij een externe instantie als de Onderwijsinspectie? Dan is One Action Flow een uitkomst. Met One Action Flow kunt u scannen, opslaan en verzenden in één handeling. De route van de documenten is voorgeprogrammeerd en verloopt direct vanuit uw multifunctionele apparatuur. U wint niet alleen tijd. Ook de kans op fouten wordt minimaal en de werkdruk van uw administratieve medewerkers wordt lager.

Wilt u weten wat wij voor u als Dyadeklant kunnen betekenen? Bel dan 079 - 346 75 00 voor een afspraak of kijk op www.rexrotary.nl.

